FELICITER INCHOATUM FELICIUS CONSUMMATUM
Chyttis Walter Goodhart

GORDON MS 150
BMC MS 42

Summary of Florentine history.

—

Aretinus

XV cent. MS.

—

BRYN MAWR
COLLEGE LIBRARY

From the Library of
Phyllis Goodhart Gordan '35

1995. Goodard Library

1995- Gouldan Library

Continet Codex iste nitidissimes
Leonardi Aretini Historiarum
sui Temporis Summarium.
in quô Laudes Principum in Italiâ
tunc temporis dominantium labentur,

In fine extat Oratio Heliogabali ad
Meretrices iam edita apud Aldum
Anno 1516. in 8. eodem Aretino
Auctore

VT PERITALIAM HO
minef excellucunt etatemica
et que conditio rerum que
ueſtudioruz ratio fuerit li
buit inhoc libello diſcurſu breui colligere
Hoc cim tempus oris debere uideor meſ ut co
ruz qualiaaiqz tandez fuerint perire impo
ſterof tradatur notitiá. Quod utinam fcaſ
ſent homines ſuperioruz etatuz quidaquaz
ſcabendi peritiam habuerz. Non intantuſ
profecto tenebruſ ignorantie uerſaremur
Mihi quidez Ciceronis demoſtenisqz tempora
multo magis nota uidentur q̃ illa que fuerũt
iam annis ſexaginta. Tanta illi clariſſi
mi uiri etatibuſ ſuis lumina infud̃erunt
ut etiam poſſit tam longa de curſa tempor̃a
qui ante oculoſ poſita diſcernantur. At cim
poſtea que ſcripta ſunt ſcripta mirabiliſ pre
mit obruitqz infatia. Et andemqz in pla
tone qui fuit etate ſuperior diligentiam

fuisse indeo cunct libros epistolasq; duz legi
mus q̃ picturaz quandaz illorum temporum/
mucntur adhuc spectantesq; intuemur. Sic
cim illa studia adolescentie fue cupiditat̃
q; ac.p. et conuersiones temporum
et professiones cius miracula et diuersa dio
misq; controuersias nihil in extricabiles et
utruisq; sensus exinde dadas enarrat/
ur in posteritatis cõmendaze uoluisse cog
nosq; indicatur. Velles cenerusq; uoluisse/
idem efficere quo sue quisq; etatis cogni
nomen ac memoriaz nobisq; celebrez reli
quet. Sed puto mihi uoluntatez pluzimis
nõ facultatez defuisse scribendi. Litteze q̃d
misi sint illustres atq; diserte claritatez
zelus afferre non possunt/neq; memo
riaz cazuz in longuz extendere. Hoc igit̃
q̃d ab aliis desideramus id exhibere posse
zis conatuz sumus ut siqui forte legere
curabunt nostrorum temporum non delit
cognitio. Me quidez puero ut hinc nar
raze mapiaz due pontifices romani pez
discordiaz creau diuerso fauore populos
diuidebant. Alius urbanus alius dementz

hec cum illorum essent nomina ut uerum pō
tificem assererentabus. Imperij uō nomen ar
tulus Vinceslaus obtinebat. Ita ꝑxima gr̄
mania morabatur. Ꝑ ritulus autē, Iohā
na regina calabriaz et apuliaz ac ceteras
que regno illi subdunt patrē gubernab
at. Florentini magnis seditionibus agita
ti prestantissimos ciues urbe pepulerant
reterni et intestinis discordijs et longo di
ffidiaq bello suosuz exulus uexabantur
Cum hec esset conditio rerus, Carolus q
postea Rex fuit in italiaz uenit, uocante
urbano pontifice quo iohannam reginā
ulasaretur. Illa enim clementia fauere,
et ludouicum andegauensez francorus
quōdaz regis filiuz adoptasse ad succes
sionez regni ferebatur. Hec itaq indignas
Vrbanus Carolus excungauia uocauit.
Ampridem cognitus trauisino bello inq°
magnas copias aduersus uenetos sustuire
gis ungarie per italiaz ductauerat. Vo
cabat at eus urbanus quo regnus regina
auferret. Carolus autē igitur satis ma
gnis ungarorus copijs per trauisinum

. Florentini.

uocentinuz qz agruz descendens cuz transmisso
medio spatio aruminuz peruenisset. Aretini
studio partuz et fiduca genezis permoti illũ
i etruriaz uocantes sese ac urbez dedere uelle
obtulerunt. Erat eim Carolus regro gnẽ a
Carolo illo qui manfreduz superauit Guel
fozuz qz partes per etruriaz restituit exortus
Qua quidez spe arctini crediderit exules
suos diuisaruz partuz hominez quilongo di
ffidiz bello ciuitatez premebant delere fun
ditus posse. Venit igitur Aretuz Carolus
et suma omnuz letitia ingressus domina
tionem suscepit ciuitatis. Cuz esset Areti
Carolus florentini exules eadez fiducia
gnis ac studio partuz inducti ad euz popu
lariter conuenerunt. Haz qui florentia
gubernabant ad contrariaz factionez decli
nare ferebantur. Eoruz precibus motus Ca
rolus florentiaz petere contendit qi colm
patriaz ui et armis reductiruz. Hec rectuz
iter tenuit sed per agruz senensez profectus
Circa stagniz et Bonitiuz florentini agri fi
nes ingressus est. Inde seu non succedente
conatu seu pecunia delinitus irrito cepto

Arctium rediit. Romam post hec adverba
nuz profectus cuz aliquanto ibi constitisset
adbelli apparatus faciendos mox neapoli
petens Reginaz superatis cuius duabus capit
Regnuzqz obtinuit. Hec multo post regina
obiit Caroli iussu ut putatur necata non
tam odio. Erat eim genere sibi primus
Conuicta q̃ ut spem omnez frauteribus ei
auferret. Inter hec Arctini magi q̃ unq̃
prius intestinus seditionibus agitari cepe
runt. Prefectus eim Caroli intra urbem
Letus formidans eoruz cuiuz potentiaz q̃
regi tradiderant ciuitatez quo eos debili
taret diuerse factionus homines murbem
restituit. Hec q̃q̃ subsequé reconciliatio
nus ciuilis agrbantur tamen confestiz gra
uiores discordias ac eximuz pene interituz
ciuitatis peperere. Vna siquidez intra me
nia receptis duplicissimaruz uoluntatuz hom̃
nibus confestiz et suspitiones et studia pa
tuz in arcuerunt. Augebat uo̲ id malus pre
fectus adfauorez eoruz quos ipse reduxerat
totus dedinas. Denqz captis primaribus
alterius factionus et in arcerez conrectis no̲

nullis etaz necatis ad exuluz nuper reductorum
nutuz cuncta ministrabat. Ista gebellinoum
factio que ampluſ quadraginta annos exula
rat et tunc peraduentuz Caroli peuturaſpe
rabatur fauore prefecti reducta in urbez pre
ualere manifeſtiſſime cepit adeo in rebuſh
humanis coniectura fallit. Huc cum regi nũ
tiata eſſent Ciues eim ipi aprefecto deiecti que
zelaz ſibi detulere improbitatiz prefecti de
teſtatuſ illo reuocato atqz remoto, Iacobuz
Cazazoluz neapolitanuz adgubernandaz
urbez trãſmiſit maduentu noui prefecti quo
niaz ille ſcaz Ciues nuper eiectoſ reducebãt
et demutatione rezuz timebat aima ſunt
ſũpta prdiaqz peruibez cõmiſſa. Duruſid
Certamen faciebat p tarlati et vbertinip
apes gebellinaziz partiuz, Aliquot milia
armatoruz hominuz excoppidis dicteliſ
qz ſuis inurbem contraxerãt parteſqz et cõ
poſite ad ea duxerezant co preſidio mu
niti ſuperuoreſ habebant ut cõpellerentur
nũ in arcem refugere. Ibi cuz de remediis
agitaretur, placuit Alberuaiz Comitez qui
magnas habens copias infimbus peruſim

Cortonensisq; agri per id tempus degebat inau
xilium uocare aduersariorumq; bona predaq; sibi
polliceri. Ea conditione Albertus cum magno
equitatu uenit/ receptusq; peraræ simul cum
parte ciuium que in arcæ confugerat i aduersa
rios erupit. Hec magnus fuit certamen. Illi
enim ipsi ubi supercuenisse auxilia equitum in
tellexere relicta urba inproxima sese castrilla
suarum partium receperunt. Equites uō adp̄
das conuersi totas diripuerunt nec minus
amicorum q̄p̄ inimicorum bona inpredas uertere
Et supercuenit propere alia manus equitum
non sane minor quam Villanutius ductaba[t]
Eaq; manus in urbem recepta siquid superfu
erat prede abrasit. Additur huic acerbitati
Sextus alius/ q̄ d'cim exim̄ius erat autūm
hybernare duces intra urbes cum omibus co
pijs statuere. Ita crudeliter pulsi ciues cum
coniugibus et Liberis patrias relinquere coacti
sunt. Miscendaq; multitudo mopsarum
omnium ac bonis exuti Longis agminibus
finitimas ciuitates oppidaq; repleuit. Hec
eadem fere tempora florentine fu motus fuit
inre publica. pulsoq; Tomasso strozza p̄nape

Villanutius.

. Motus fuit florētie.

illuſ factionis. Georgio ait ſcala Alexio prima
pe ſuppliao affrato eyculeſ inubez ſiimo conſen
ſu cunuz reuocata gibeana aula rei publicæſu
ſæpere. Huc Arcturz occupauerant copie hyc
mez totaz ac partez eſtatiſ inca urbe comora
te cuz tandez abiſſent. Cuicſ qui atanto na
uifragio ſuperſtiterant inuaaia ac ſemuſtia tec
ta redierunt. Hec ipſo tempore quicſ abello
Eyculeſ cim finitima urbi caſtella poſſidentiſ x
uſqz adneuia peſingulos ferme dieſ infeſta
bant. Itaqz nemo cuuſ intra urbez non auna
tuſ conſpiacbat. Omnuſ aua et opea bellı
aſ artibuſ imbuerat, cuz et repellerent illa
tam uz et paulo poſt confirmata ultro ipſiſ
Eyculibuſ omnifaruaz belli dadez inferrent.
Inter hec Lodouicuſ Andegauenſiſ quem ad
optatuz aregna dyanuſ in italiaz uenit.
Hiuuſ aduentuſ florentinoſ arctinoſqz maxi
me contriſtauit. Venebat eim inimicuſ ca
rulo cui arctini parebant et florentini. poſt
Reuerſionez exuluz mirabili fauore obſeque
bantur. Copiaſ uo tantaſ ſecuz adduabat
Lodouicuſ ut non facile maioreſ tranſiſſe al
peſquiſq; memineſſet. Equitez eim cuater-

quadragenta milia habere in exercitu ferebatur
Aquibus si pcr etruriaz iter facerent extreme
formidabantur dadcs. Sed ille eaz tam innu
merabili exercitu aliud iter scautus Cuz exercitu
orem galliam dimensus fuisset. bononiaz tan
dez Arimmuz qz pretereuctus perpiantes et
maisos inregnuz peruenit. Ibi rebellionesq re
bro facte ab his qui regnaz acazulo neeataz in
doluerat Bellaz qz inter duos reges acerrimuz
conatatur. Cuz Longus theraberet bellaz nec
alterutra pars adsummuz preualeret. Lodou
aus aliaz equitatuz manuz exgallia euocauit
f uenit aiit hec copie ciuater milia quindecī
equituz delectouz. Ducebat uō eas copias En
ghyramus quidaz gallus uir domi potens ac
bello clarus. Is ergo cuz trāsmissis alpibus in
italiaz trans descendisset receptus hospitalitē
Abernabone mediolanensiuz principe cōmea
tuaz et penuriss aduentus non per lodouica uecti
gia prosecutus est iter sed adextraz flectens
per placentinoruz pacmensiuz qz fines appenninu
monte trāsmisso metuenaz descendit. Iter ca
perhuanes florentinuz et senēses fuit agruz
j nhis loas cuz esset Aretium exules dequibus

ſupra dixi illuz adeunt. Arctuz caroli eſſe do
cent occupatu uŏ eaz urbez perfacile poſſe qm
permagnuſ murorum ambituſ ſit. defenſoreſ
aut paua obſtupefactoreſ cauſ ppli calamitateſ
E ſſe pretrita non nulloſ intra urbez quoſſibi
fautoreſ haud dubie ſperent. ita pollicendo
atq; inſtando gallos pellexerunt ut Arctuz
aggrederentur. Re occulte compoſita exule⁹
p̃ noctz ſcalis menibuſ admotis pcrcmo
tiſſima urbiſ loca p̃tz murorum cepere
Statimq; gallorum aderãt copie cuiuſq; ſi
nul exercitꝰ occurrit. Galli p̃ refractaz ab
exulibuſ portaz ingreſſi non una modo ua
ſed pluribuſ muadere urbez cepere. Quo fac
tuz eſt ut multis ſimul locis prelia unuz ſub
tempuſ conſererent. Hox atq; tenebre terri
biliora omnia faciebant. Deniq;
p̃ope expugnata urbe poſt multiſ crudelacrua
riaſ prelij fluctuationeſ ſub primaz tandez
aurorag capitur tota p̃eter Arcez. hanc eiz
parſ iuuentutiſ inca refugiens egregie defen
dit. Ad predaz poſt hec conuerſi uictoreſ om
nia diripuerunt & cuiuſq; exulibuſ egregiꝫ
inimica fuiſſent captiuauunt. Ea nocte arce

bilsima quidez omniuz quasunq; memineziz
ꝓzensſ meuſ ab exulibuſ captuſ et in caſtel
luz petremale ductuſ ibi carcere macerat
eſt una cuz iohanne Epiſcopo Azetino et
alijſ q̃ubuſdaz ꝓceapuſ uiruſ exuluz inimi
cuſ. Ego q̃ Licet puer ab alia manu exuluz
captuſ in caſtelluz quarate/ namid q̃ exulesſtr
nebant adductuſ ſuz. Et quia puer eraz non
cuz alijſ captiuuſ ſed honeſtore quodaz cã
cere cubilo aſſeruabar. Erat in eo cubilo
picta franaſa petrarce imago/ quã ego tota
die aſpiciens incredibili ardore ſtudioruz
cuſ mandebar. Q ua nocte Galli Aretum
intrauit ea ipſa nocte florentiaz crebriſ
negotiatoruz luctuſ nunciuz eſt/ Lodouicuz
Andegauenſez i apuliaz diez obiſſe. Itaq;
Gallis paulo poſt peruenias q̃ Letu nunciã
tibuſ ſe azetiuz cepiſſe reſponſuz a florenti
niſ eſt eodez figmento non tam Letaz aze
tio capto q̃ dolore/ proLodouici morte quez
certiſſime cognouerunt meruiſſe. At galli
hec falſa ducentes/ Leti atq; alacres azeti con
ſiſtebant. Expugnare nõ arez adorti mul
tis uulneribuſ cuz repellerentur adobſidionẽ

cuiꝰ ſc comparauit Crebraq; peſtifer loſdiel
prelia ante aduꝫ ipſaꝫ mirabili certamine
cõmittebantur. Vt amarent etaꝫ galli uĩ
ctoꝫ eoruꝫ qui obſidebantur. Iuuenta autꝫ
obſeſſa tanto belligerandi ſtudio flagra
bat ut unica ſibi uoluptaſ foret manuꝰ
conſeratꝫ. Tri menſeſ ſtatiꝫ aduꝫ galli
occupati cuꝫ tandeꝫ de obitu Ladislai certi
oreſ facti eſſent omiſſo proſiliendi in
apuliaꝫ conſilio redire in galliaꝫ ſtatuerunt
Adhuc ipſiuꝫ reditiuꝫ cuꝫ pecunia opuſ eſſet
uertere mentem ad conditioneſ ſperauit
ac florentinoꝰ pecuniaꝫ rogare et ſibi redin
quere urbeꝫ poſſiderũ. Florentini uõ qq
ſũmopere affectabãt tamen ante omnia
putauerunt mittendus eſſe maroꝫ adſa
ſtandus ciuiuꝫ aĩoſ. Hec ſane obſeſſi
aliud refugiuꝫ uidebatur, preſertiꝫ ne exu
libuſ urbeſ a gallis relinquerentur formidan
tibuſ ita ex conſenſu ciuiuꝫ rei tractata
Urbeſqꝫ abeuntibuſ gallis et arx dedenda
ciuibꝫ in florentini populi deuenit potesta
teꝫ. Caſtilla demde priuſ occupata repeti
tibuſ florentinis bellum aduerſus tirilatoſ

ceteroſq; exuluz prunipeſ ſuſtatatur. petra
malaq; perpetua Gebellinoruz ſedeſ obſeſſa
poſt longam oppugnationez tandez capitū
et adſoluz euertitur. Et aretine quidez tur
bationeſ perhuc moduz requieuerit. Caro
luz autez in apulia omnio uictorez Altri
ſpeſ regni in ungaruaz traxit. Mortuo eiz
Lodouico ungarie rege propinquo ſuo
quomaz prolez nullaz uirilez reliquiſſet
ipſe conſenſu prorſuz adid regnuz poſtu
labat. Profectuſ igitur magna manu cuz
Regnuz ſuſcepiſſet inter ipſaz gratulationez
dolo regine uxoriſ interficitur. perhoc
ipſuz fere tempuſ. Bernaboſ mediolanē
ſiſ cuiuſ et auctoritaſ et potentia pergal
liam maxima fuerat agaleactio friſ filio
capitur ac dominio ſpoliatur. Cuiuſ ruina
q̄q̄ grata erat florentino populo tamen
paulo poſt conſiderans ad priorez nepotiſ
potentiaz que erat perſe maxima. Berna
boniſ inſuper opeſ ac potentiaz accreſciſſe hō
rere iam inde tantaſ uireſ ac formidare i
modicaſ opeſ incepit. Quam maz ſuſpi
tionez auxit Verona demde patauiuz

urbes magne ac potentes adimpruz addit
taqz crescente suspitione parare iaz inde re
media ac se premunire florentinu pergeb
ant. Et ille uicissa auere diligentius
ac florentinos uexari intus opibus prohi
bere. Iam per etruriaz quicunqz aut formi
dabant populi florentinu potentiaz aut
oderant adhuc respicere et metuziazar
rellere et impius senensesq tunc infensi
maxime florentinus ob politiani receptio
nez. Id oppiduz infide senensiuz auxer
ser octa inter pnapes seditione parseo
zuz pulsa confugerat ad senenses quam
cuz reducere illi uellent retinens illa p
parsalteza sese atqz oppiduz florentinus
tradidit. Adeo quidez obstinate ut non
recipientibus abinito ciuibus obsequi
uz respectuz oratores qui ad dedenduz op
piduz uenerant ad exaruz profecti in
bona florentinu populi id oppiduz retu
lerunt ac trãscribi monimentis publi
ci effecerunt. Per hũc moduz rexpto
politiano senenses uetus contumelia trac
ti res nouas affectare palaz ceperunt et

Politianus.

admediolanenſes opes ſe totos conuertere ma
gnuz q illuſ equitatuz intra urbez reapere
ta ereſcentibuſ ſuſpitionibuſ atq odijſtan
dz bellu exarſit. Id bellu multis dura
uit annis / & q̃ interceſſit non nũq̃ pa
cuu ita ſuſpitioſa ut rux ab armis diſce
dere ac reſumere confeſtim belluz. Hec
petruziaz metdo ſed pgalliaz q̃ uarie fuit
id bellu impiatuz ſubmictẽtibuſ eo copi
as florentinis ac magnos equitatus extrais
alpina gallia et Germania cõmouentib7
ma phoc tempꝰ inmanuſ italozuz peni
tus redierant / cuz ſuperiori tempore pe q̃
tes exterazuz nationuz mercede conductos
bella gerti pitaliaz conſueſſe. Venicbant
eim uiri nobiles domi comitatuz equituz
mitaliaz trahentes mercede uel apud ciui
tates uel apud ꝑnapes militaturi. Pluzimi
q̃ ex germania aut gallia ſed et hyſpani ge
neris ꝑ multi et britanni et Vngari ꝑ ita
liaz militabant. Apud hos gloria equeſtꝭ
habebatur. Noſtri aũt perpaua militie ſe
dedebant. Me pucro primuz noſtri uetrez
equeſtris militie gloriaz recuperantes magꝭ

italoruꝫ turmis militare ceperunt. Creſcentiſq; paulatiꝫ multitudo uſq; adeo pecunia et au dacia preſtitit ut nemo iaꝫ extruꝫ equita tuꝫ habere uellet. Victoriaq; et ſpes omnis bellantiuꝫ mutatiua equitatu reponeretur

Per hec ipſa tempora mirabiliſ audit popu loruꝫ motuſ omniſ quippe multitudo ue ſtes induit albaſ et pactiliſ quibuſdaꝫ factiſ incredibili deuotioniſ feruore longa de al batoruꝫ agmina ad uicinaſ urbeſ cõcab ant pacꝫ et miſericordiaꝫ clamore ſuppli ci deprecantia. Prorſuſ miranda res et in crebile negotiuꝫ. Peregrinatio erat fere diu ruꝫ deoꝫ cibuſ nõ ut plurimuꝫ panis et aqua. Nulli perurbeſ alio ueſtitu conſpi cebantꝰ. Acceſſuſ nõ in aliena oppida et paruꝫ antea pactatoruꝫ liberu fuerunt. He mo pid tempuſ dolo fallere tẽtauit nemo aduenaruꝫ oppreſſuſ. Tacte quedaꝫ indu tie cum hoſtibuſ fiere. Duraut q3 iſ motuſ fere menſeſ duoſ cum et proficiſcerentur populi in alienaſ urbeſ et aliꝫ inſuaſ aduẽ tarent. Mira hoſpitalitaſ ubiq; et benigna ſuſceptio. Vnde nõ initiuꝫ ceperit obſtaruꝫ

eſt. Ex
diſſe f
Appiel
ſeſ po
tantuſ
illi ipſ
mi om
et qi de
rentiu
hiſ pa
mulie
uõ pa
q3 per
locoru
ta exg
aꝫ exu
Letaſa
ad exẽ
populo
belli m
mtreu
Litera
miſ ap
ſtetiliꝫ

eſt.

est. Exalpibus certe inalpinas galliaz desci
disse fiebatur mirabilis discursu populos
appichendisse. florentiaz primi omniuz lua
ses populariter aduenere. Quibus conspectis
tantus confestiz ardor conseatus est ut etiaz
illi ipsi qui antea rez auditaz derisazant p̄
mi omniuz suoruz ciuiuz uestes mutaret
et q̄ deo correpti motu simili uagarentur. flo
rentini quadrifariaz partito populo duce ex
his partes innumerabili multitudine uxoru
mulieruz puerorum aretiuz petere. Reliqui
uero partes ad alia loca profectae sunt quoni
q̄z peruenichant albatoruz agminina cor
locoruz incole exemplo simili mouebantur
ta ex gallia in etruriaz ex etruria in umbri
az ex umbria in sabinos et picentes et marsos
Letasq; subinde gentes progressa cómotio
ad extimas italie horas puenit. Nullos in
populos non peruagata. Litteraq; p̄ horribus
belli interea pedines mirabile q̄ntuz per italiaz
increuere accedente tunc p̄muz cognitione
Litterazuz grecazuz que septingentis iaz an
nis apud nios homines defecerant ee i usu
Retulit aiit Grecam disciplinam ad nos

est.

chrisoloras byzantius, uir domi nobilis ac litte
rarum grecarum peritissimus. hic obsessa a turcis
patria uenetias mari delatus primo mox audi
ta cuius fama, inuitatus benigne ac postulatus
et salario pio affectus florentiam uenit, sin
copiam uiuentibus exhibiturus. Ego per id
tempus uiri cuiusdam operam dabam non rudis
tamen ceterorum studiorum. Has et natura
flagrabam disciplinarum amore et dyalectica ac
rethoribus non segnem operam impendebam. Itaq;
in aduentu chrysolore animus equidem factus
sum cum et studium rursus deserere flagitiosum
ducerem et tantam occasionem litterarum grecarum
cum discendarum pretermittere, scrutus quod
amodo arbitrarer. Sepiusq; ipse admonu
iculi motu inquiebam. Tu cum tibi licerat
homerum et platonem et demosthenem ceteros
q; poetas et philosophos et oratores de quib;
tanta ac tam mirabilia circumferuntur
mutuo atq; colloqui ac eorum mirabili disci
plina imbui te ipsum deserel atq; destitueres
Tu occasionem or hanc diuinitus tibi oblatam
pretermittes? Septingentis iam annis Hemo
peritaliam grecis litteris tenuit et tamen doc

trinas omis abillis esse confitemur. Quantis
uel ad cognitionez utilitas uel ad famaz accres
sio uel ad uoluptatez cumulato tibi exlingue
huius cognitione prouenet. Iuuat quidem
cunles doctores passiz com pluzimi sunt nec
te defiect umq; discendi facultas. Hic autez
Vnus soluscz litterazuz grecazuz doctor sic e
conspectu se auferet aquo post moduz edi
scas nemo reperietur. His tandez zationib
Expugnatus chrysolore me tradidi tanto
discendi ardore ut que perdiez uigilanspez
expissez ea noctuq; dormiens agitarez condi
sapulos habui plures sed qui maxime profi
cerent duos ex nobilitate florentina Rober
tuz et pallaz honofriu filiuz strozza. Erat
aut incadez disciplina iacobus quidaz ange
li qui auctor inprimis fuerat chrysolore Acce
ssendi. Accessit qd post moduz petrus uergerius
tinopolitanus qui auz patrum studio flo
reret scientis chrysolore famaz sese florentiñ
contulerat adeuz audienduz. Exhis rober
tus et uergerius et iacobus Angeli me longe
ante ibãt etate. pallas uõ erat ferme equalis.
Apud hunc ego magistruz supra biennuz fui

instituit sane probabili atq; optima disciplina / Eandez imperatore Constantinopolitano in italiaz aduecto reuocauitq; adse chrysoloza / Abijt ille florentia et mediolanuzad imperatorez suuz se contulit. Eam milleſim' quadringentesimuſ erat annuſ et peſtiſſigna quedaz terrere inceperat / que paulo poſt florentie deſeuiuit / cuz miſerabili strage cuiuſq; ſexuſ atq; etatiſ. Vnuz huiuſmodi remediuz infuga reperituz eſt. fugerunt utiq; ciues populariter / bononiaz plurimi demigrantes et tamen inuadua deſertaq; urbe ſupra trigina hominuz milia peſtiſab ſumpſit / Cuz finez peſtiſ tandez fecerit. Bel luz q̄d' aliquanto intermiſſuz fuerat mai ꝙ ante inſtauratuz eſt. Congreſſeq; utriq; copie apud caſaleauz bononienſiſ aguiuiz conflixere / Inea pugna ſuperati nz̄ profligantur / Bononiaq; in ea die miſerate tatez populi florentini fuerat mediolanenſe uigiz ſuſcepit. Copie florentinorum omneſ illa pugna perierant / capto etiaz Bezardone duce. Itaq; pluzimuz florentie trepidatuz eſt nec ulla reſiſtendi ſpeſ

velicta undebatur amisso exercitu toto duce in
super capto Bononia subacta per etruriam
urbe pisam senensesq; perusinm in potestate
mediolanensis erant Lucensesq; haud
multus apparendo distabāt. Cuz hec plena
terroris et desperationis essent nec ulla sa
lutis ratio cerneretur mors Galeacij medio
Lanensis insperato superuenit. Decessit eiz
morbo incursu ipso rezuz maximauz. Eius
interitu turbata sunt omnia apud hostes
Cum et filios reliquisset pauulos et milite
ducesq; statim inter se de potentia certantes
ruinaz principiz machinarentur. Itaq; mi
rabiliter conuersare qui prius terrebant
metuere ceperunt et quibus desperata uide
bantur omnia int to consistere ac pluri
muz confidere. Incturia tamen haud
multo post data pax senensibus est et cū
pisanis tanto quodaz consensu a bello ces
satuz. Perusia et Bononia emanibus ho
stium erepte in potestatem Bonifatij roma
ni pontificis cum urbano successerat deue

uere. Mortuo Galeacio mediolanensium p̃n
ape ac subinde pauas post annis Bonifacio
uita functo. Landislauis rex formidabilis
peritalias esse cepit. Hic apatie cazulo
quez Vngarie necatus ostendiz puer ad
moduz subtracta matris italia relictus
inter mille difficultates adoleuerat susce p
ta prius abeo in ungaria expeditioez
pazuz prospere successisset in italiaz re
gressus purgato apulie regno ac subma
nus eius redacto in id potentie circuit ut
iaz et pontifia romano et florentinis ce
teriscz populis suspectus plane ac formi
dabilis habezetur. ℘ resectiz cuz meodez /
sumia caliditas esset cum suima domina
di cupiditate connicta. Hec domi sede
ns per prefectos sed ipse presens exatiz
ductare ac expeditiones obire consuesse
Dominabat insuper cuz maxime populi
Louiz fauor q̃ ipse solus exregia stirpe
reliquus urbe colebatur. Bonifacio x
Innocentius successit patria sulmonensis
uir etate grandeuus ac multaruz magis
ruz q̃z rerum experientiaz callens. Ad

. Landislauis.

. alr ℘muz

Innocentius pontifex.

hunc igitur pontificz Landislauſ interpri
maſ gratulationeſ romam profectuſ cum
honeſtiſſima ſalutandi gratulandiqz pre
texeret cauſaz / Eſſet aũt re nicza augen
di regni cupiditaſ romanoſ nec pruſqe
toſ ſua preſentia in pontificz conatauit.
Jpe uo mentz erexit aduibez romaz capi
endaz / Hec tamen aperta ui moliebatur /
Rex nec inpreſeſ urgebat rez / ſed daz
irritando cuncſ romanoſ ac pontifice re
dendo infeſtoſ putauit fore ut pontifex il
louim petulantiaz non ferens ex urbe migr̃
ret romani ait adſe conuertrentur. Hec
igitur machinatuſ rex domuz redijt. pon
tifex autz rome conſiſtens magnuſ indif
ficultatiby uerſabatur. Ego per hoc tmp̃
ab innocentio uocatuſ romaz ueni et qui
dez in medio turbationuz maximazuz. Su
ſceptuſqz benigne a pontifice ac honoribuſ
tutiliſqz affectuſ inter intimoſ illiuſ famili
aruſ suz ceptuſ. Rome conditionez rerum
hanc offendi / populuſ romanuſ paulo añ
receptaz in modice quidez exercebat libertа
tez. Ex principibz autz colũnenſeſ et ſa

.Leonarduſ curialiſ
dñi papę

belli plurimuz potrant. Vrsini uō cecti atq
suspecti populo q pontifi fauere putabantur
Curia sane plena atq Loquplex cardinalex et
multi et magne dignitatis. Pontifex apudba
silicaz uaticanam degebat cupidus otij et pzese
te contētus statu, dūmō suu sineretur. Sed
tanta peruersitas erat quoūdaz potentiuz in
populo romano ut nullus quieti rdinquere
locus. Tandez uō crescentibz suspitionibz et q
tatu aregr submisso pontifex qz auxilia suoz
arcessere coactus est. Scaur dehinc maiores tur
bationes cuiuz qz romanoruz cedes et pontifi
fuga. Dequibus qm singulis interfuimus nō
pertranseaz ut cetera sed paulo seriosius una
bit perscribere. Pons est miliuus supra amne
Tiberi ex urbez romaz pa quez ex etruria ina
tuz transitur. Hunc nri presidio milituz im
posito tenebant. Romani uō cupientes euzq
pontz influaz redigere potestatz nequando
inde nocti Latio posset noctu uadentes subi
ti ui capere pontz adoriuntur. & eli strui
milites qui erant in presidio ac magna ui
utriq pugnauit. Sub primaz tandez Lucz
re exfumo cognita missi decurr equites/

nti romanos infugam uerterut. p auas interfectis
frequentibus uulneratis. illi in urbe reuersi
Capitolio consistunt. multitudinez conuocat
festus erat dies plebis et uino calens conuiuiat
Summuntur raptim arma. Vexilla promu
tur ad oppugnandas pontificis edes ire perg
unt. Hostri contra nisuire parare tela co
hortari insistere expectare forti animo po
puli impetuz. ante molez aduani que y
male pacati nobis erat. nalluz iacere nox de
nigz certamen diremit. Ea nocte uigilie ut
nigz maximis acte. Sequenti de inde mox diebz
de concordia agitatu. Cuius rei gra romani
quidez Cuicis ad pontificez uenere. Ibi post
multa cum pontifice agitata domuz redeu
tes paulo supra molez aduani inuadunt.
Capti exhis undeam naz retro in ipso im
petu dilapsi euaserant. ad lodouaz pon
tificis nepotez cuius ussu capti fuerant
adducuntur. Deniqz omis undecaz Cuide
liter interfecti sunt. Inter hos duo fuerant
ex septez uiris quos ad gubernandaz rez pu[blicaz]
populus romanus creauerat. Cetru autem
nouez ex primarijs ciuibus et q[uo]d dolenduz

. occidunt Cuicis romanj.

fuit non nulli exhis qui eas molestias infirmi
nobis permoleste ferebant. Huiusce autē rei
cum celeriter fama pernubes uulgata esset
itur confestim ad arma, complentur omnes
aditus clamoribus et uociferationibus omnia
resonabant. Ipse q̄ pernagnus ea die peri
culus adij. Nam paulo ant' fiducia eorus
cuiusq; qui ad pontifras uenerant, flumen
transgressus ieras muros. Statim mox audi
to tumultu reapere me ad nios propro
tera igit' dimensus cus ad pontes adriani
pervenissem armatorus ingentes catervas
qui pontes occuparant offendo. Erant autē
hi celeres agiati et propinqui. Stabatq;
ferri acies microne cōfuso stricti para
ti nece. Quā ego simul ac prospexi aver
so celeriter equo in proximus āgiportus de
silio ac ueste militari assumpta pedes me
tumbe admiscens stationes armatorus inco
gnitus pertransij. Mihi uō posq' admos
pervenī p̄mus spectaculus fuit celeres an'
nus, lacerabant media nuda sanguine fe
dati magnisq; uulneribus confossi. Stri
horrens, lustrauiq; omnes oculus quosdam

etiaz exhis mhi notos et amicos et amicos
Lacrimans recognoui, inde adedes pontifi
ais ire pergo. Ille mio dolore angebat" res
eim tota eo insno transacta fuerat. Vir pa
cificus et mitis adeo lenitate nihil magis ab
horrebat" q̃ cedes et humani sanguinis ef
fusio/mestus ac sese fortunaz deplorabat
suaz/ omnes interduz ad eluz tollens quasi
deuz inuocaret testez sue erga populuz
Romanuz innocentie. Pontifex igitur his
curis anxius nec quid ageret nec ubi cõ
sisteret premimio dolore siebat Circumsti
tuz uõ uarie erant sententie/ Alij confistz
abeunduz censebãt nec impetuz populizo
mani tam insigniter lesi irritatiqz expec
tanduz esse insuper haud procul aburbe
regias copias quas prozomanus stipe non
ambiguuz erat/ Alij nullo abeunduz sed
obsidionez tolerandaz auxiliaqz exercitus
oppidis accessenda censebant. Erant et
qui postera uel altera die abeunduz puta
rent ut simul colligendazuz rezuz spa
tiuz esset/ simul ut non fuga sed migra
tio illa uideretur/ Duo erant aduersus qbz

exuibe roma adnos peruadi posset Vnus per
pontz nu molest aduani super imposita est
Ltrr pertrás tibeuz et ramaili colliz aduers
us molez aduani qm dehide eus qui araz
tenebat dubitabat stationes nroz militz
oppositr fuerant ualloq et aggere inmo
duz castroz munitr Aduersus ramai
Luz mena erant non nullis inlocis uetu
state collapsa, Hec qz loca armatis comple
bantur & esisti sine dubio poterant con
tra omnez populu uz. Verus quia cõcat
panaruz admoduz dicruz aderat et regie
tsrme nobis infestr aduenturr nuntiabat
uiat eoruz sententia qui suadebant eccsti
gio abeunduz. Igitur saranas colligere et
impedimenta componere nostri contendut
Quod ubi pro angustia temporis factuz est
primo turma equituz una deinde impedi
menta peditesq; prosiliunt. post hos pó
tifex cum omi curialiuz turba. Extremuz
fuit equituz agmen qui aliquo intervallo
secuti uim siqua imineret atergo repel
lerét superezat quatuor dici hore cuz ve
hr egressi sumus profecti non sine magno

timore/ Circater scaundaz noctis horaz aduiaz
Cesaniianuz duodeaz milibus passuuz abuibe
consedimus/ ibi pecam noctz cōmorati post
ridie prima Luce castra mouimus et circater
sextaz diei horaz fuituuz peruenimus. Sutri
in omī multitudine ex portas diffusa alacri
uultu pontificz receperunt. Inhac urbe qđ
reliquuz erat diei ac secutaz noctz cōmorati
postera die uiterbiuz contendiz. Viterbij aūt
aiz esset pontifex iaz aliquot mensez cōmora
tus romani penitentia ducti dominationez
ubis illi reddiderut ac multis Legationib
euz reuocauit. Itaqz reuersus romaz pontif
ex maxo applausu populi romani suscipitur
Hon tamen nec tum quidez quieuit/ qm
molest adriani inqua regis presidiuz erat
obsidebat. Telaqz et machine peruibez
uolitabant et metuebat aregiss copijs. De
muz post aliquot mensez et arx recepta
est et pax cuz rege ex superioribus mutatio
nibus facta/ p ehoc ipsuz tempus florenti
ni pisas reperunt iaz pridez ab eis obsessas et ad extremaz famez perductas dequa qđ
re altius repetentes prioillius cognitre diaz.

Pisanorum autus fatis dui sub gubernatione pe
tri grimbaldi requierat. Et sunt modesti ui
animi et florentinis ut in pisanis ualde amici.
Habuit uō aduersarios reuis agendarius iacobus
appianensis scribas ceterus astutus hominis
qui cum multos per annos fideliter ei obse
quutus esset nichilq; eius secretissima arduu
ssima tractaret meas paulatis ascendens
deuenit potentias ut eius dominatoui ipi
formidabilis esset. Factionis eim non con
tentas comparauerat in pisanos pier
eius cosis qui non satis contenti ciuitatis
statu uidebantur. Cum denis suspitio
nes maiores in modus excussit antes
uenit appianensis ac petro gambacurta y
Cum filijs interfecto dominationis sibi
arripuit. Huic post paucos annos de
functo filius successit. Qui cum non satis
confideret pisanos continere posse eas
urbem Galeatio mediolanensi tradi
dit retenta plobimi et illuc insule do
minatione. Ita pisana urbs in potestā
tem mediolanensis deuenerat. Mouit
deinde galeatus pisas gabriel filio ex

concubina genitu reliquit. Qui q̃q̃ esset admodu puer ac sub matre nobili mu
liere degeret, tamen tricennio fere
post obitu patriſ eaz urbez retinuit ta
ato quodaz consensu pacem florenti
nis receptã. Demu diffidens tenere illaz
posse grandi pecunia de florentinis susce
ta pisas tradidit ita secreto ut prius in
arci presidiu florentini populi receptu
sit q̃ quicq̃ sentiretur. At pisani ubi hec
resciuit inuadentes confestiz arma m
arcez ipsaz impetu fecere tantaq; fuit
uis atq; procella ut expugnataz celeriter
arcez in suaz redigerent potestatez et popu
li pisani nomine gubernare ciuitatez ce
perit. florentini autez delere susceptaz
ignominiaz uolentes confestiz intulerunt
bellu maioribz demq; paratis copijs pisas
obsiderunt. Post aliquot tandez menses
fame domita ciuitas iugu suscipere coac
ta est. Johe gãbacurta quez pisani exi
lio reuocatuz sibi prefecerant ob extremaz
famez urbez dedente. Eo facto tantuz cre
uit florentini populi nomen quantuz nõ

omnibus belliſ ſuperioribus creuerat. Vrbſ ciꝫ
emula duduꝫq; potentiſſima bello obſidio
neq; perdomita ineuſ deuenerat potſtatiꝫ
¶ Paulo poſt captaſ a florentinuſ piſaſ ſnnocen
tiuſ pontifex rome diez obiit Cardinaleſ aut
peractiſ circha ſuiuſ ſollẽnibuſ ambigui fue
runt num ne pontifiaꝫ aliuꝫ ſuffiarent
indemortui locuꝫ an magiſ ſuperſederent
in electione. Faciebat uõ ambiguitatiꝫ q̃
primapeſ gallie ueuti ne diuiſio eccleſie p
petuaretur p̃o pontifiaꝫ ſuuꝫ obligauerat
ad pontificatuꝫ deponenduꝫ ſi uel noſter
pontifex ſe abdicaret uel eo functo uita /
Cardinaleſ nii electione ſuperſederent. /
Hec eim uia reintegrandi unicẽ diq; ertiſ
ſima uiſa fuerat. Haꝫ uiſ quidꝫ diſcep
tio nec uidiaꝫ habebat ulluꝫ qui ſuperior
eſſet et inextricabileſ alioquin continebat
difficultateſ. Hac igitur uia placente cu
piebant patreſ in electione pontifiaſ ſuper
ſedere ſed altera exparte p̃ruula magna
ſi ſuperderetur timebant cuꝫ et dilatio lon
ga neceſſario interueniura et nullo intruꝫ
preſidente / conſilio atq; ruina ueruꝫ formida

retur. Itaq; mediaz quádaz uiaz secuñ partes
eligere quidez statuerut uerug ita obligare
cuiz qui eligeret ut se magis pro tuitorez
addeponendug pontificatuz q̃ pontifex factug
existimare posset. Cauto inhunc modug
adhibita: promisit uiraut et uouit unus
quisq; patruz idq; Cirographo sollepnni in
scripsit si pontifex eligi se contingat depo
siturug se pontificatuz si aduersarius pontifex
idez faceret idq; statim per litteras significa
turug ac muntaturug adhoc ipsug faciendug
procuraturug insuper omni uia et modo uni
tatez idq; bona fide et sine ulla fraude pro
missionez et uotug et usurandug q̃d ipse p
stitisset omibus regibus primcipibus persuasu
teras pmo q̃ tempore significaturug quo cos
testes haberet obligationis sue. Ea multis
sollepnibusq; uerbis cum libellug redigisset
et Cyrographa singlez confecta essent agi
tare post hac de electione cepit. Virque
rebat non tam prezita zeruz gerendaruz q̃
fide integritateq; ydoneus. Quippe ad
bene agendug inca quidez re/ non caliditate consilii neq; profundo archano q; y

pectore/ sed bona uoluntate opus fore uideba
tur/ Ita animati cum singulos examinarent
tandez mangelus Corrarius natione uene
tus mentem consensuzqz omnes uicerunt
I sfuerat paulo ante opera innocentij pon
tifis inter patres absatus cuz antea titulo
temus patriarcha Constantinopolcos habe
retur. Vir pusca seueritate ac sanctimo
nia Reuerendus. Ist ergo conclaui egres
sus promissionez uotuz et iuramentuzq
priuatus fuerat tunc inpotestate consti
tutus itrato nouauit. Atqz ita loque
bat de unione primo illo tempore ut se
certa de essent pedibus et baculo seituz
ad caz confinendaz asseueraret. Statim
qz aduersario scripsit benigne illuz adpa
cem inuitans et ad abdicationez mutuaz
offerens. Aduersarius tantisdez firme si
labis adeuz rescripsit. Eadez inuitatio
fuit/ Eadez qz cohortatio Louis deinde
ostauus uisus est inquo et pontifex ipse
et Collegia conuenirent. Adhoc sacra
pau consensu recepta fuit Vrbs medio
firme spacio Constituta et tam mau qz

terra accessibilis. Prospere hucusq; et pla
ne exsententia. Demq; paulatiz ces labesce
re ceperunt et cuncta indies deteriora fie
ri. Voluntas cum illa pontificis recta ne
quaq̃ satis habere firmitatis reperta est ad
pontificatuz deponendum, Cuius rei culpã
multi inpropinquos cuius referebant. Ab
his enim formidines in anes et adumbrata
periuula quotidie fingi ac instillari cuius au
ribus predicabant. Quibus ille deterritꝰ
nec saconaz accedẽ noluit, Altero ponti
fice constituto tempore illic se exhibente
et absentiaz cuius inquisante et inextricis qui
busdam negocia erant difficilez se prebuit et mo
rosum. Roma tamen profectus est sedes
ibiq; longiore mora protracta uix abunde
sis manifestatur Lucius tandez se contulit
Data iterum manifeste quasi uix aduersa
rio pontifice coniurus. Erat in altero
pontifice non melior sane mens sed oc
cultebat Calidus malaz uoluntatez et quia
nõster fugiebat ipse obuiaz ire uidebatur
Itaq; sacona profectus inuenit̃ portuz atq;
inde quo prior esset spediam uenerat.

Sed aim de congressu eoruz per internuntios
agerentur, nostri tamq̃ terrestre animal ad
litus adtrahere ille tamq̃ aquatilez amari di
strahere recusabat. Cuz perhunc moduz de
sideria xpianoruz qui paaz unitatiz q3 opta
bant inlonguz ducrentur non tulerunt Car
dinales nostri sed deserto pontifice pisas abi
ere. Idq3 audituz cuz esset/ altruisq3 ponti
fias/ Cardinales deserto illo atq3 redicto Libu
nuz aufugere. Ibi congressi simul ac paulo
post pisis omnes rcapti conaluz missis per
orbez terraruz nutijs et litteris aduocauit
Gregoruus interea senas recusus paulo post/
riminuz petijt. Ego pontificz scaitus siz
uire potius familiaritatis q3 q3 cuis causam/
probarem. Qd fuit in Gregorio per magn
uite moruz q3 honestas et pusca quedaz ut ita
dixerim bonitas. Scripturauiz q3 sacenta et m
dagatio subtilis et recta. Demq3 manucis firme
rebus mihi satisfaciebat pcterq3 in uunonis/
negotio. Ego tamen ut dixi in cetroruz cu
rialiuz fuga illuz deserere noluu sed et senas
et riminum scaitus non prius abeo discessi
q3 grau precepto auitatis mee reuocatus suz

Anno p̃ri dem tempus p̃cesat Carolus malat-
sta p̃rincep̃s illius familie. Huic uno nihil
de esse uidebatur ad excellentiaz Laudis. Idez
robustissimo ac pulcherrimo corpore. Idem
Consilii maximi ac magnitudine animi/
pene in mensa. Idez egregia liberalitat-. Id-
studiozuz Litteraruz q3 peritissimus. Cum
hoc ego uno famliaritatez maximaz habui
Hec tamen corrumpit me amicitia in laudi
bus eius recensendis/ quas maiores etiam me
rebatur q̃ ame p̃dicentur. Dum animi
commoratur/ Gregorius conaluz pisis assi
duc cogebatur conuenit tandez meo loco
multitudo ingens cinctuz fere nationuz
inco conalio accusati de collusione ponti
fices ambo priuati sunt et Alexander na
tione Grecus ad pontificatuz assũptus. P er
hec tempora Lodouicus andegauensis filius
eius lodouia quez aim cauulo de regno cõ
tendisse supradictus pisas ueniens con
fessionez regni apulie ab Alexandro recepit
Haz Landis Laus cincta efferebat quo con
aluz impediret. Qua et de causa magno
aim exercitu circa Arcetuz consedebat./

·Laudes caroli de ma
latestis.

Speraſſ eam urbez per animoſ paternoſ ue
pere ac omnia turbare poſſe. Et erat alio
quin unioni infeſtuſ, Romaz eerte aliaſ
qz urbeſ poſt reſtituz Gregoriꝰ nullo reſpe
tu celíe oraparat. Itaqz Lodouicuſ cum
& atu noſtrozuz contra Landiſlauz miſ
ſuſ eſt/ Cuzqz eo baldaſſar coſſa exlatere
Legatuſ. Hec copié q̃q̃ ingenteſ non mul
tum profecerit et fere circa urbez romaz
cõmorate nec ultra progreſſe irrito apto
reduxit. Alexander uõ pez autumnu tẽp
abieñ piſis piſtoruz comeſſit. Ibi hyeme
totã cõmoratuſ bononiaz petiſt. Hec mul
to poſt Alexander moritur Anno fere poſ
q̃ federe maxperat meruſqz Loaun iohes
ingeniſſimuſ tertiuſ aſſumitur. Hic duz
in minoribuſ erat Baldaſſar coſſa nuiꝯ
pabatur ſancti Euſtachij diaconuſ car
dinaliſ uir itemporalibuſ quidez magꝰ
inſpiritualibuſ uõ nulluſ omnino atqz in
ceptuſ qui anno fere poſt creationem ſuaz
Bononie cõmoratuſ romaz tandez pe
tere conſtituit/ Fuerat eiñ illa priuſ ali
quanto de manibuſ Landiſlai extorta

R
Ioannes xxiii

ter cuius per aguz florentinuz et senensez ad
infruz / inde pertarquinatz et ceutanuz
adurbez fuit. post hec apparatus facti / mis
se aduersus Landislauz copie. Duersmili
te erant. Paulus ursinus et Sforcia. Ade
rat q̄ Lodouicus Andegauensis cui posessio
regni querebatur iam p̄dez ab Alexandro
rex appellatus. Abhis cōmissio infimbus
regni p̄dio Landislaus profligatur. Quod
si duces militē sequi uictoriaz aut sciuissēt
aut voluissent actum quidez erat de regno
sed morando ac tempus terendo recipiendi
sese ac reparandi uires facultatez victo re
gi dederit. Vox fuit postra Landislai qua
die profligatus est ea die et sui corporis
et totius regni potestatz in manibus hostiuz
fuisse. Scaunda uō die corporis sui quidez
sui potestatz amisisse regni tamen adhuc
dominos cē potuisse si persciti uictoriam
essent. Tertia uō die nec iam sui nec regni
capiendi habuisse potestatz quoniam ad
uersus illorum uim remedia Comparasset
Post hec fortuna uaria fuit ut modo pax
inter pontificez et regez modo belluz ingrez-

· Paulus ursinus
· Sforcia ·

Λ dcx̃muz rr̃o rupta pax ac paulo uctino cum
pontifiaſ copijſ inpiacntibuſ obſeſſo pontifex
roma pulſiuſ florentiaz uenit. factioneſ ma
gne per id tempuſ inflorentinis ſugebant
Alijſ pontifia Alijſ regi fauentibuſ. Obeaſ
factioneſ pontifex intra urbez muitatuſ non
eſt ſed inſuburbano epiſcopi reſedit/ cuna
aiit intra urbez reapta. Rex per hec ipſa
tempora urbez romam et aliaſ omneſ urbeſ
uſqz adfineſ ſenenſiuz florentineruz qz omi
parat Rui cum terribiliſ ac prepotens eſſet
Lateqz per italiaz dominaretur nec ulla
reſiſtendi ceneretur ſpeſ iohannem pon
tifex impulit ad extrema tranſalpinaqz
auxilia reſpicere. Sygiſmunduſ per id
tempuſ imperuiz ſuſceprat uinaſlao fra
tre turpiter adminiſtrante ac omniuin
opinione principatu cuiſ antiquato. Adhuc
igitur cuz infimibuſ italie eſſet iohannes
pontifex Legutoſ miſit duoſ ex romane/
eccleſie cardinalibz iam pridez tamen
agitata inter eoſ re litteruſ et nuntijſ. Nu
cum quippe remediuz et imperatoru et
pontifia uidebatur generale conaluum

aduocau. Sed eant arca hoc ipſuz conſtituen
da permulta ceu locuſ tempuſ moduſ. Auſſi
ſunt igitur hiſ de cauſiſ adſignificanduz
Legati. Horuz miſſio Legatoruz nunc pont
fiaſ mituz fuit. Qua nze non uidetur p
terendus mirabile quoddaz quod tuc acci
dit ut omnia celituſ guberuari cogноſca
muſ Cómunicauerat meuz pontifex ar
cane mentz et cogitationez ſuaz. Jnloco
inquit conalij totum eſt. Hec ego alicubi
ee uolo ubi imperator pluſ poſſit. Legatuſ
igitur iſtiſ qui ame mittuntur mandata
amplißima potestatez qz maximaz ad hone
ſtatiſ ſpeciez dabo. que palaz oſtentare /
poſſint atqz prefere. Secreto aut man
datuz reſtringaz adhoc arcti. Enumera
uit mihi ſubinde Loca. Cum in hoc pro
poſito multoſ dieſ fuiſſet tempuſ uenit
quo profißa Legatoſ oportebat. Tunc remo
tiſ ceteriſ preter me unuz Legatoſ ſecreto
allocutuſ eſt multaſqz uerbiſ exhortatuſ ad
munuſ Legationiſ diligentiſſime obeundu
oſtendens quanti ponderiſ illa reſ eſſet
Cuiuſ rei gratia mittrentur. Deinde

conuersus ad benuolentiaz cum coruz pru
dentiaz fidez q3 laudaret ac meluus illos
cognoscere quid factu opus esset q3se ipsuz
diceret. Dum ista cõmemorat atq3 mutat
cat affectus ipse benuolentia p3oposi
tuz duu cogitatuz momento trepidissim
mutauit. Deseuciaz inquit loca quedã
nominare aquibus nullo modo discede
retis. Sed in hoc tempestis puncto sententiam
muto acuie prudentie uie cuncta permu
to. Vos quid mihi tutuz et quid formidandũ
cogitetis / cautulaz q3 inqua ea loca scripta
erant ineorum conspectu lacerauit absq3
ulla alterius loci nominatione Legatiq3
ad significandus profecti constantiaz pro
loco conalij delegerunt / Vrbez et trasalpi
naz et imperatori subiectuz. Q3 simulatq3
intellexit iohannes incredibile q3tuz indo
luit se ipsuz atq3 fortunaz suaz detestatus
q3 tam leuiter acogitatione proposito q3il
lo pusillo rustrẽgredoruz loco uz descen
disset. Sed uoluntatiz dei nemo uitare potest
iohannes prima pro hyemis florentiaz bo
noniaz abijt. Hec multo post congressuz

Sigismundi petrus ingallias profectus pla
rente primus cum illo congreditur dein
de ad Laudenses urbes profecti ambo men
se frc toto mea urbe fuere. Ex Laude tan
dez Cremonaz petierunt. Conditio gallie
mihi per id tempus non pessima modo ue
rum etiaz miserabilis visa est. Adeo qual
satas urbes ac regionez totaz bello afflictaz
uastatiz q3 offendimus. Dux mediolanen
sium erat philippus galeacij primi ducis
filius. Is iuuenis tunc uidut exlongo i
principatus nozbo uires retinere nitebat.
Hec duz tantuz poterat ut cetas
urbes recuperare demanibus occupantiuz
valeret. Ita3 singulis fere ciuitatibus
singuli dominabant tyrani. Vbiq3 magna
pars ciuiuz pulsa aut necata ubiq3 ullis
edificiis q3 exusta. Johannes relicto apud
Cremonam imperatore mantuaz petijt
Inca urbe paule longius comeratus tan
dez exacta hyeme tota bononiaz redijt
Ea estate cum bononie resideret iohánes
suspensis omniuz animis et ad conatuz
se preparantibus Landislaus rex preter

spem expectationeq; omniuq moritur. Cuq
eim exercitu. coacto magnis copijs perusiaq
usq; uenissq florentinisq; contrariis relic
ta pontificis sanctitate. perse ipsi reexpisset
paaq; retroduarus rex non satis bona uali
tudine neapolim redijt. Ibiq; post pau
cos dies cuita migrauit. Euius mors flo
rentinos ceterasq; Liberas ciuitates ma
gnis suspitionibus et manifestissimo cer
simoq; periculo Liberauit. Hullus eim du
fugus erat coniuente quin tolla tandeq
submittenda fuissent presertim cum ma
gna pars ciuiuq iam tunc ad illum mi
nazet. Pontifex max illius merte releua
tus est. ut iam nil esset q illuq cogeret
adsigismunduq respicere. Sed tamen qui
conaluq apontifice simul imperatoreq
motuq congressu illo gallicano solem
ter fuerat publicatuq et locus constante
indictus tempusq; prefixuq quo adesse op
portuit nolunt pontifex promissis de
esse itaq; Ciuiter kl̄as octobris bononia
monet pesarorenses tridentinuq; agnq
transmissis alpibus constantiaq; accessit

. Eo et impator uent et incredibili puri
pus prelatorumq; frequentia conatuq celeb
ratur ut essent quidoq; incolor equorum
supra triginta milia exquo multitudinem
hominuq; uix conjectare distordie conflic
tus inter iohannem pontificq Sigismun
dumq; exorte Altrumq alteru suspectuq plane
inimicumq; reddidere. Quecum procederet
Longius ac indies magis periculosa cerneret
Johannes dam abire constituit/aduersus ad
hoc et plane mutatus factione magnanimi
archiepi et federum duas Austrie qui cum
imperatore aduersarentur creas cere illius
auctoritatemq; exoppressione pontificis condo
lebat. Johannes atq; ita cum iam amplius
quatuor mensibus inconcilio fuisset tandem
pp suspitionem noctu incognitus cum paucis
comitibus fugiens scafusam abijt. Cardina
lium nemo fuerat constans scitu sunt tamen
postea plerique eorum subsperie reducendi re
conciliandiq;. Quum nihil proficerent
um conalij uerentes constantiam rediere.
ohannes ait burgundiam petere festinans
uisu federum duas peruam retentus impatorú

. Papa iohannes ca
pitur.

. Federicus dux Austrie.

. Ex protectore proditor.

. Constantia.

. Johes abdicat se papatu.

. Schisma.

. Gregorius. ⁊
. Benedictus

. Oppida malatestarum.

Benedictus pertinax.
in yspania erat.

. Damnatur iterum Benedictus.

traditur. Timuit enim magnitudinem ca
federiaus presentz aim per id factum imp
ratorem simul et conciliuz insuaz uunaz
prouocasset/ utaz ex protectorie proditor
factus reduxere illuz ac tradere constitu
it non tamen Constantie adhuc trāduct9 est sed
alia pe oppida captiuus detentus seu spō
te seu mutuus pontificatu se abdicauit. Ce
tum deinde negotiuz conalij fuit eum et
corrigere in ecclesia permulta ac tollere
penitus schisma nutrientur. Viuebant eiz
adhuc Gregorius et Benedictus Ambo nu
per impiissimo conalio damnati. Gregoriꝰ
impiissimis constituerat et q̄q̄ omnes popu
li preter pauca malatestarum oppida ab
eo desciuissent/ ipse tamen se pontificz
nuncupabat/ Iste ergo constantiaz misit se
az penitus abdicauit. Benedictusaz in yspa
niam consistens licet a cunctis desolatus
tamen se pertinaciꝰ mutuebat. Hic ergo
Rursus improbatus ac damnatus est. ⁊
Post multa conciliꝰ decreta et longi tem
poris moraz ad creationez noui pontificis

.intendentes cardinales et nationes singule
ex auctoritate conalij oddonez dyaconum
ad pontificatuz delegerunt. Et fuit natione
romanus ex familia colimensiuz. Vir antea
nequaquam sagax existimatus sed benignus
in pontificatu tamen ita opiniones desepr
habitam redarguit ut sagacitas quidez in eo
sum benignitas uero non superflua neqz
nimia reperiretur. Per acto demuz conalio
initaliaz reuersus pertines mediolanensiuz man
tuanouz ferrarensiuz & aucnnatiuz forolui
ensiuz florentiaz uenit. Bononiaz uitans
que se per id tempus in libertatez uendicarat
f lorentie biennuz fere resedit per opportuno
loco ad rem & actie componendaz. Hazet cuz
Bracio qui cadie oppida permulta occu
pazat opitulantibus florentinis concordiaz
feat. Illiusqz post hec fretus opra bonoiaz
Redegit in suam potestatez et ceteras urbes
Ex quo plurimuz creuit eius auctoritas. P
er hec ipsa tempora. Iohannes qui deposit
constantiensi fuerat conalio florentiaz uenit
Magna profecto res ac mirabilis dequa paulo

ſuperuſ reptaz pro euſ cognitione. Iohannes
poſt captiuitatz illam et abdicationez mba
nauia carcere ſeruabatur. Erat auit ſtupu
Luſ quidaz apud multoſ qm depoſito ab
dicatoqz illuſ uiolenta fuerat nummus
ſubſiſteret. Quod ſi illa dubia Martinu
ꝙ electo in ambiguuz ueniebat qñ non
uacauit ecclie prouideu denouo paſtore
non potuerut. Obhunc timorez Martinuſ
et ſimul ne gtz manie punapeſ hoc habe
teſ idoluz per eaz occaſionez aliquid quan
doqz moliretur redimenduz Iohānez et
in italiaz reducenduz prouidit. Igitur pa
hunc moduz exemptuſ carcere cum m
galliaz peruenuſſet conſilio martini co
gnito id erat ut mantue perpetuo carce
teneretur/ antrq̄ matuaz ueniret uurſuſ
Autiſiodorenſ inſigniteſ abijt. Ibi cum eſſet Iuba
ac ſui uiriſ ſiue conſcientia ductuſ ſiue
ꝙ deſperabat aliquid profiare poſſe ſponte
ſua florentiaz uenit ac ſeſe pedibuſ mar
tini ſubiacenſ cum ut pontifiz uerum et
Vnicaz recognouit. Inaduentu euſ tota
Ciuitaſ obuiaz profuſa multiſ lacrimuſ

et mercedibili commiseratione respexit. hom
nem etiam tante dignitatis fastigio intantis ca
lamitatis prolapsus ipseq; miserabili pro
pe habitu mercebat. his omibus commiserato
populi augebat. Susceptus a martino tandē
interessione ciuitatis primus cardinalis ef
fiatur nec annum integrum superstes cuita
migraut. Martinus autē pace cū brachio
facta cum et oppida recepisset ac omnia
pacata uiderentur romam petere constitu
it. Hec satis benuolo erga florentinos ani
mo decedere credebatur caminibus qui
busdaz que desse uulgo crimi frebantur
infensus. Memini me non multis diebus
non multis di ante q̄ abiret martinus in
cubilo eius fuisse cum unus aut alter ci
uiulationuz adesset. pretereā nemo ambu
labat ille de bibliotheca ad fenestram que
ortos despiat cum aliquot spacia tantisper
se asset deflexit cuestigio iter ad me cuz
q; proxime se admouisset porrecto mihi
uultu brachioq; molliter elato martinus
inquit papa quadrantez non ualet. Atq;
ego statim uerba illa recognoscens erat ei

. Johannes olim pont fex
martino pontifice

martinus non valet
quadrantē.

cantilena que de illo dicebatur quid est m
q̃ num ad aures q̃ tuas hec puerorum nu
ge peruenerunt. ¶ Ille uõ nihil ad hec sed
codę uestigio consistens citato subuẽxit
Anastasius papa quadrantę non ualet-
tunc ego manifestius deprehensa illius
infensione animi refrigebat eiz uerba
dese mulgo cantata statim siqua possez pro
tunc tantis honore uulneri eius mederi.
utaq; hec dixi. Cum aliqua inquã ciui
tas Beatissime pr̃ tibi et romane sedi tan
tas comoditates utilitatesq; attulerit q̃tas
duz inde recessisti florentia contulit ni
hil gloriosius q̃ pontificatus iste tuus re
perire potuit. Venisti florentiaz omni
bus patrimonii tui per aduersarios oppidis bone
mq̃ pacem abnuentibz ut ubi necessarium
fuerit cum exercitu florentiaz uenire
uelles per rauennaz et romandiolã uiensez ag
ruz longo ambitu iter deflectere te flo
rentie cõmorante et ceteris oppida imperii
tem tuaz redire et bona ipsa quaz pri
us tulerat cernuaz submisit. Contulit uõ

ad hec pluriꝫmum opportuniꝫ huiꝰ urbiꝫ
propterea qꝫ bracchiꝫ amicitiaꝫ fidejqꝫ flo
rentini populi ſcandiꝫ adire uenire non du
bitauit et intercedente ſimultate diſcordi
aꝫ omneſ componere atqꝫ oppida reddere
Illuſtꝫ tu poſtmoduꝫ fructuſ operis Bono
niꝫ tibi placere ut adhibita compoſiti
ut longe lateqꝫ nuc tua potentia domine
tur. Te inſuper flos cõmendate ui ſpera
ntiqꝫ dete ac deinde tue reſidẽte curiam
florentinã, Cardinaleſ abyſpania deſcito
benedicto huic ipſiuꝫ loci adiumentũ, te
ſte uerũ atqꝫ unicuꝫ pontificẽ recognoue
runt. Quo facto treſ obedientie dudum ſe
parate inter uno Conglutinate ſunt. Adhec
duo incrementa hoc in loco ſuſcepta tertiuꝫ
illud preſtantiſſimuꝫ excellentiſſimuꝫqꝫ
omniuꝫ felicitate mirabili cumulauit. q d'
qui dudum fuerat iohannes pontifex de
Cuius depoſitõe propter uiꝫ adhibitam
multi dubitabant et ſcrupulus quidaꝫ re
linquebat̃ in mentibus ſcandali atqꝫ fi
ducia huiꝰ loci florentiaꝫ uenit tibiqꝫ ſpõ
te ſua ſubiecit atqꝫ ac dominuꝫ et ponti

ficem uerissimuz recognouit quo facto omnis
pemtus est scrupulus ambiguitasqz sublata
Hecqz enim deus illa adhibita solicitus esse qsq
potest cum ipsius uoluntaria mloco sibitu
tissimo sit conspectu subiecto Et amisit
sp paulo post defunctus est ut et admiratio
et querela et ut ita dixerim fortune Ludibrium
tolleretur. Illud certe constat nullo alio
loco illuz adire uenturuz fuisse nisi mhac
urbe inqua per magnas amicitias priuatiz
et publice se habere sentiebat. Hec sunt
proquibz gratiaz tuam florentia promeret
cui uel oportunitate uel obsequio uel auspi
cio tanti pontificatu tuo super accesserint
mrementa. Haz puerilibus quidez uemis
aures admouere et quid etasilla loquatur
attendere nix tuc uidetur grauitatis. Ly
Marinus aut hec audies letitia admodum
visus est meqz palaz multis uerbis Lauda
uit ac uerissima dixisse consensit. Quanti
uo fecisse uerba mea paulo post ostendit
Nam cum abire statuissem uocato adse flo
rentinoruz magistratu. Valde obligor
inquit huic ciuitati. Cognosco enim q̃ mul

ta prosperа milla et per illam mihi contin
gruit de inde illa ipsa enumerans eodem
ordine quo ame dicta fuerant reassiuit.
f Interea tandez abiens martinus romaz se
contulit ibiqz aliquot annos beate regna
uit prerapue tamen post Bracij mortem
cuius arcuit potentia Bracchus ipse magnus
profecto uir fuit naz et dux rei militaris
peritissimus habebatur et magnitudine
animi consilioqz pollebat et aderat ei ad
umbrata quedaz ciuili moderatione bone
stus. Hic ex oppido montone perusini a
gri nobilibus admoduz parentibus ortus
statim ab adolescentia rei militari se tradi
dit multisqz uulneribus atqz laboribus
peritiaz tandez auctoritatez qz bom duas
est assecutus. Exulabat per id tempus pe
rusina nobilitas fere omnis. inter quos
Bracchus licet admoduz iuuenis consilio
tamen et auctoritate princeps habebatur
d eniqz uaria militia peritiaz acta multis
qz rebz gestis inid potentie auctoritatisqz ac
creuerat ut perusinos duce factionis qui do
mi erant ui et armis compulerit nobilitatez

.Laudes Bracchij.

Laudes Sfortie.

zcapere ipse uō dominus pzusine urbis apo
pulo simul sit / nobilitateq; delectus. Hinc
ille magnificentius ures extendere cepit
ac multis subrende urb es sibi subditus fa
cere. Vt cum uenit florentiaz pontifex hic
pluzima possideret, Inita de inde matri
mi concordia cuz appidozuz paztez dimi
sisset paztez concedente martino zetinuit
non diu tamen inea perseueraut. Erat
per id tempus magnus et ipse prefecto ui
et inquo zci militaris peritiaz aly niaio
rez esse q̃ inbracio Aly parez existima
bant. Hic q̃s multas ac magnas zes ges
serat et per omnes milicie gradus ad fa
me atq; glozie culmen ascenderat /
inter hiic et Bracuz amicitia tam diu
fuit q̃ diu minozes utriq; fuerunt Auctos
uō atq; potentes emulatio atq; contentio
irritauit itaq; et prelia non nūq̃ inter se
cōmisere et cuz inflamati pluzimuz es
sent animi ad certamen. Sforcia intra
situ flumnis piscatuc submersus periit
Et Bracuis paulo post cuz aquilaz ur
bez obsederet martino copias suas ami

rouum q; adliberandaz obsidionez urbez sub
mittente pretur spez omnuz profligatur
atq; omditur. florentini per hoc tempus
belluz resumserant aduersus philippuz du
cez mediolanensiuz. Creuerat eim ille ac
uires paternas mirabili quadaz feliatate
resipserat et addiderat ad paternaz domi
nationez genuaz urbez. Cuz ergo iaz terra
maraq; formidabilis esset ac magnos duces
magnuz q; equitatuz haberet et circa forui
luuij molaz q; se inserere uideretur suscep
tuz aduersus euz est belluz / missiq; aflore
tinus copie apud Zagonaraz profligantur
P hilippi ait duces peruectoraz multa loca
florentine ditionis per apenninuz montz
occupauant. Aduersus hic tumultuz indicz
cresentiz Oddo Braccij filius puer adhuc
sub gubernatione atq; cura nicolai picci
nini cum magna paternoruz equitatuz ma
nu conducitur qui arcetuz primo mox in
aguz mugellanuz traducti hostilez impetuz
reprimere cursuz q; coruz victorie retardz
runt. Sed post multa atq; egregia belli /
opera cum tandez insaltus difficiles se con

ıcaſſent ciuium monaz fluuiuum proflıgr̃atu
captuſqꝫ nıcolauſ pıcınınuſ fauentiaz du
catu⁹. Haz oddo in ıpſa profligatione uul
nerat⁹ obierat. Hinc uacillare nuntatus
reſ ıtrıato repere et in magno e̊ metu Sed
audit per comode pıcınni captiuitaſ q̄ in fa
uentinuz dominiuz inıuuſ manibuſ ipſe
erat ad noſ traxit conditionibuſ melioruby
utilioribyqꝫ oblatıſ. qꝫ itaqꝫ ſcauta moy eſta
te belli omniſ impetuſ ad fauentiaz conſtit
Copie florentini populi intra urbez fauentiaz
aduerſariorum aiit copie longe maioreſ
ad molaz foſſaqꝫ liuij circaqꝫ ea loca degebat
predaqꝫ per erebra quotidie grecbantur ad
ipſaſ prope fauentiaꝫ portaſ/ denıqꝫ fauen
tie eo animo muriſ fuit ne ciuitatiſ/ Hec
enim dubiuz erat quin omniſ impetuſ belli
florentiñ̄ a immenia recraſuruſ fuiſſet niſi fa
uentina obſtitiſſet. Poſt longuz certamen in
aguz tandez arretinuz impetuſ belli redact⁹
eſt exhuiuſmodi cauſa/ Magiſtratuſ qui
proflorentino populo anglare oppidiz gub̄
nabat ſpezauſ ſibi luciuz fore ſi ab ea parte
turbationeſ conatarentur Burgenſeſ getoſ

hommes nec hostile quicq̃ molientes hostili
ter ipse inuasit uastatisq; infeste agul⁊
ac prebe expositis fuimus munijs eos affecat
Illi tam insigniter Lesi nulla fuit mora ⁊
quin copias hostiuz adse conuocarent. Hc
copie cum co uenissent cuncta circum an
glare ferro igneq; populazuit et copias flo
rentinu populi subipso oppido stantes pelir
gerunt. Pelhunc modu belli certamen
et impetus ex fluentino agro in aretino
dirigitur. Hicolaus picininus pelhuic tu
multuz in aretines tractus non satis bono
animo ce uidebatur et predicabat obseqa
sua nequaq; grate a florentinis ce susceptu
Tempus uo stipendiozuz suozuz adfines
deuenusse seraz alia sibi cogitare hec ab
eo palaz iactata inter pretabantur homi
nes qi uidebt ille consueto hoc militan
tuz more stipendia augere et uulgo iacta
bant ab amicis eius qui non pauci florē
tie nec impotentes erant. Hanc uiazostr
saz illuc maiora consequerentuz. Obhanc
igituz opinionez nulla diligentia est ad
hibita quo zetinerentuz sed cuz finis sti pe

dicuz uenisset secedens in cortonensez et pe
rusinuz agruz paucas post diebus adstipendia
mediolanensis conductum ostendit subinde
qz conuictus hostibus una cum illis magnuz
azetinuz regressus classez et castruz nouuz
et pontenanuz et quicquid castellorum est in
tez bibienaz et aretuz cepit. Hic tumultus
pluzimuz turbauit nostrorum mentes nec so
luz trepidare ueruz etiaz diffidere desperare
qz cogit. Erat enim multitudo hostiuz ingens
nostri autem preterq̃ pauci insuper in partib
et fracti uidebantur. Cuz ergo non immere
ito trepidaretur aduenctes despicere floren
tini ceperunt. Existimantes illisqꝰ formi
danduz esse mediolanensis opes usqz adeo
augeri. Hec falsa quidez erat existimatio
formidabant enim ac moleste ferebant gra
ueqz illius propinquitatez futuraz putabãt
Ciuitati sue. Quibus rationibus adsocietatẽ
trahebantur. Philippus uõ ubi hec tracta
ri sensit ne coirent insimul Ciuitates
paez obtulit florentinus. Prelata est tamẽ
uenetoꝝ societas pia eu non satis ezeden
duz homines arbitrabantur post eam

Sonctatem tractam Bruxiam urbez uenetí/
inuasere/ qua re Contrutus mediolanẽsis
Confestim reuocauit ex etruria copias flo
rentinú q⁹ bisaziam partitis copijs earuz pẽ
tem unaz ingalliaz miserez quo uenetus uĩ
gerentur. Aliaz partez ad recuperanda ca
stella aretinu agru prius amissa retinuere
Et Castella quidez illa non sine difficulta
te reperzata sunt/ et ingallia prospere bel
Luz est gestuz/ Bruxiaq tota cum aruibus
in potestatez uenetoruz deuenit. Pax de
inde cuz mediolanensi facta inqua supra
Bergomuz et oppida quedaz uenetus dimi
sit. Post non integro biennio decurso
aliud iterum bellu renascitur Longe peri
culosus q̃ primus. Fluxit uõ ex huiusmo
di causa. Nicolaus bracciꝰ sororis filius
cuz aliqua equitu manu inter copias flo
rentinu populi per galliam militauerat
Hic finito bello metuzia reuersus cum
ad Cetereos exemplar stipendia ut pote
recepta pace sibi minuerentur non tulit
ille quidez neq assensus est. sed peridip
sum tempus maiores sibi copias parare

Contendit et uulgabatur illuꝫ inundatione quᵐ
inde sibi ortum foret aliquid eē molituruꝫ
Cuꝫ ergo ad aliquē modum auctiusꝫ esset
repente magnuꝫ lucensēꝫ profectus regionē
totaꝫ subita clade inuoluit. Lucensibusꝫ pa
id tempus dominabatur paulus guinisiꝫ
ciatiꝫ cum illo pax florentinis odia tamen
suberatꝫ q proximo bello cum hoste sensisse
ferebatur/ filiuꝫ certe cuꝫ equitatu adeuꝫ
miserat. Ea tamen exceptione ne aduer
uenetosꝫ bellōꝫ gerendo ad esset. Stratꝫ et
si ignara ciuitate impetus impetu fecerat
factus tamen quia causse subeuant ac ex
nostris oppidis mouerat suspitionēꝫ prebu
it quasi occulta ciuitatis opera factus impe
tus fuisset. Qua opinione multa nostro
rum hus locus finitimi ad predaꝫ direptio
nēꝫq conuerterat. Vt iam non integra
res ciuitati sed cepta quodaꝫ modo uidere
tur. Sunne eiꝫ transgressores premulti
tudine non licebat et simul multitudo
urbana mirabili ardore ad bellum depo
scebat. Demaꝫ rectis maioribus prauo
ribusqꝫ qui diuisa suadebant conatus

multitudinis belluz ſuſcipitur. Quo facto
ſtatiz per multa lucenſis agri caſtella ſeſe flo
rentinis dediderẽ, Luca deinde obſeſſa et
aggere circudata adeo vana ſpe ut ſibi
ſuaderent ſtulti quidaz aqua per aggeres
inundari poſſe. Sed aim ſpreta uanitz eſſet
et in longum obſidio trahereturr uemens
demuz franaſcus Sforcie filius Lucam ob
ſidione liberauit. Hoſtis bono conſilio
ad libras facta mena ſponte ſua ſe recepiẽ
tib9. Hoſtes aut paulo poſt circa nebulaz
fluuiiz profecti piſcam oppugnauit et
Bugiam uicz cepit nec multo poſt
ipe paulus guinſius qui lucẽ dominabat
dolo ſuoruz captus mediolanuz trãſmittit
franaſcus aut Sforcia pecunia deflorentin
is accepta Lucam deſtituit. Iterſus ergo
maioru ui obſeſſa a florentinis cuz iam ad
extremuz deuenisset aduentu nicolai piannini
obſeſſores profligantur. Miſſio nicolai pic
anini et priuſ franciſci ſforcie a philippo
mediolanenſi proceſſerat. Obeaz3 rez re
ſiptuz fuerat aduerſus euz belluz flagitan
tibus florentinis iampdez infenſi Lucẽ obſ

dione perquam nimia reſcindi ac uicanis do
minandi cupiditas deprendebatur ac ſu
ſpecta iam pridez illis erat ciuitatis potes
tia. Primus ergo piſanuz florentinuz
qz inuadés aguz non prius deſtitit q̃ aluei
ſenaſuſqz ſibi uiaz aperuit ipſeqz eo profec
tus ſtagnaz obſedit inde in aretinos ſpe pro
ditionis tractatus cum de tradi proditio eſſz
caſtella mhis loas ſubita inprouiſaqz ui
compluza cepit. Hoc belluz maxime at
tiuit florentini populi opes ac inſiiuz
diſcrimen adduxit cuz et ipſe uix et an
xie zetent: ſint inpoteſtate et omnia ca
ſtella piſani uolaterraniqz agri fuerint
amiſſa et in aretinis fluctuarent omnia
et niflorentino ctaz agro caſtella quedz
ſenenſes occupaſſent et intra uiroz cir
cuitus intolerabilibusqz tributis ciues exin
niti et exaruz penitus eſſet exhauſtuz
querelaruz itaqz plena erant omnia ut
ficu ſolet inpopulo male ſuccidentibus
zeby. Hec quidz erat edibilis q̃ hi ci
ues queruz opera belluz luculenſe fuerat ſu
ſceptuz. Per galliaz quoqz uaria cum belli

formina modo uenerat medo mediolanensē
afflixit. Hec ferucnte bello sigismundus im
perator in italiaz uenit nec magnas copias
secuz adduxit ut pote qui in philippi medio
lanensi potentia opēs q3 fundamenta sui
transitus collocasset ingallia longaq3 mora
phycmq3 tracta cum mediolanu primuz de
inde paumc desedisset tandez secuta mox esta
te inetruuaz transiit. Obeuis aduentuz ci
uitatel erecti animi ad timore ad spe su
spense perstabant. Magnuz profecto aliquid
molituze sed imminuit eius auctoritatz
q3 his diebus premissi equitel philippi medio
lanēsis magna strage abequitibus florenti
ni populi sub toporio oppido profligati
sunt. Qua ni uictoria clati ubi uenisse
muribez lucaz imperatorez cognouerunt
eo uadentes adipsas prope portas posuerut
castra cuncta circaz urbez populati sunt i
tus manente imperatore ac prohibere uasta
tionez nequeunte. Hec res et his qui herige
bantur obeuis aduentuz fiduciaz eripuit et
his qui formidabant metuz ademit. Post
hec magnuz senensez traductis copijs quo

illic quoq; nauigarent segrel duas pauz ad
moduz Cum ea loca cõmozan infinel aetno
uz sese reperuit Caulantel cõmeatuz senen
sel magnaz sibi de esse. Itaq; per eoruz absen
taz imperator adeundi senas facultatez nac
tus eo festinauit. Senis aliquot mensel cõ
moratus tandez romaz profectus est. depon
tificis uoluntate. Pontifex erat Eugenius
quartus natione uenetus qui martino defu
cto inpontificatu successerat. Abhoc impera
tor sollepnitez coronatus. Per hec ipsa tempo
ra pax reapta est cum mediolanensi ac
bello finis impositus. Per eaz pacz omnia ca
stella reddita sunt florentinis que inpisano
volaterranoq; et aretano agro hostis expulsat
ostibus quoq; omnia castella lucensis agri q
pruis ceperant florentini reddidere. Impera
tor demuz roma abiens pertenderimuz et
pesulanuz agruz profectus arminuz petiit
inde per rauennaz ac ferrarensez et man
tuanuz trãs alpes abiit. Et quidez tanta
uarietate uel animi uel fortune ut inimi
cissimus philippo mediolanensi abierit cui
fauore atq; opibus italiaz intrasset, uenetus

Autꝫ quibuſ maxime inimicus uenerat amicꝰ
ſimuſ recederet cum florentinis qꝫ luce apud
lucaꝫ grauiter ablꝰ offenſuſ non inimico cè
animo uiſus eſt. Tentauitqꝫ in receſſu illo
ſuo florentiaꝫ uenire ſed non recipiente po
pulo aliud iter ſe cepit ingermaniaꝫ rediꝫt
Hec diu ſuperuixit. Haꝫ triẽnio ferme poſt
reddituꝫ cuiꝰ munera defunctuſ eſt. Huẽ
ꝑnapꝫ nos placentie ꝑmuꝫ uidimuſ in ꝓ
greſſu illo iohannis romani pontificis et ali
quiꝫ cum eo uſum conuerſationeꝫ qꝫ habuiꝫ
Dum laude eremoneqꝫ conſtitimuſ ꝓſtea
uẽ conſtantie magiſ naturaꝫ illuiſ moreſ
qꝫ conſpexiꝫ fuit auit proinde dubio uiꝝ in
ditus ꝓclara fame corpore tuꝫ ſpetioſo
tum robuſto magnitudine animi ſiue pac
ſiue bello eximia liberalitate uẽ tanta ut
hoc unuꝫ illi uitio dari etur qđ largiendo et
erogando ſibi ipſi facultateſ detrahere tet adhuc
gꝛa bella qꝫ obeunda. Huic ſucceſſit imperio
ac regno vngarie Albertuſ dux auſtrie qui
nec ipſe diu uixit. ſꝫ hec poſtea facta ſunt
H oſ auit ad noſtra tempora reuertamur poſt
eaꝫ pariꝫ de qua ſupradiximuſ. Franciſcuſ

Sforte filius qui cum equitari apud mediola
nenses equitauerat perspetes alleuiande mi
litie dimissus inprentes deuenit. Ibi cum de
dentia sese oppida per multa suscepisset datus
successu iter in apuliaz animo destinatuz
omictere statuit ac circum cuncta uicis ex
tendere. Huic propinquitas Eugenuz intra
urbez romaz trepidare coegit. et accedebat
terrori q̄ nicolaus bzaccii sororis filius qui
modo subco pontifice militauerat alienatus
atqz infensus pontifici q̄ eiz opp̄mere dolo
tẽptasset magno tumultu tibur occupauer
at indeqz bellum rome grauissimuz nasce
bat intra urbez uõ nihil sani neqz pacatum
debatur. Hec satis Eugenij prospera fama
presertim quia pontificatuz tranquillissimuz
Amaratino susceptuz ipse confestim magnis
turbationibus inuoluisset. Conabaz pridez ti
pus bzasilee cogebatẽ et abiicãt eo cardi
nales quidaz. Eugenius aũt rome consistis
magnis uexationibus premebatur quibus ti
dez ex urbe roma clam fugere coactus mari
pisas delatus indeqz florentiaz ueniens ali
quãdiu inca resedit. Hocqz⁹ in loco multa

abcodem pontifice tentata haud satis quete et
pace congruenta et illud impius q bononien
ses ui et armis cogere in sua imperia per rexit
Ex quo turbationes orte graues ac pene in
bella redduta. Bononienses enim a bello uexa
ti mediolanensis auxilia confestim uocauere
re copiasq hinc inde coactis nostri uene
tosq equitatus pontificis concessus non
longe a bimola apparuere profligantur
uosq copiarum florentini populi Nicolaus
Tolentinas mediolanii capitaneus trahs mit
titur. Florentieq pro hoc ipsum tempus re
hementis mire publica mutatio fuit reduc
tosq Cosma medices et agnatas qui superi
ori anno fuerant expulsi diuisa facto satis
magno nuo mexilui agitur concordia de
inde inter Eugenium et philippum mediola
nenses secuta imolaq et alia quedam fla
minie oppida pontificia restituta. Stabili
taq pax iterum cum florentinis et uenetis
mita confederatione in qua uenetis et media
lanensis et florentini comprehensi sunt eo pac
to ut siquis eorum alterum offenderet ceteri
omis adiuuare eam partem que offensa foret

tenerentur. Hec et ſollẽpniter facta et plena
maxume ſperi duraciones minimaz habuere
H az cum haud multo poſt genua que ſub impe
rio mediolanenſis erat adeo deſtruxſſet flo
rentinu et ueneti uſqz adeo grate id fuſce
perunt ut non abſtinerent abauxiliiſ pre
ſtandiſ quo genuenſes ſe mliberatoz magiſ
aſſererent. Et ſane potencia mediolanen
ſis eximia et animuſ extrudiumpezy cupid
mfidaz acſuſpitoſaz confederationez reddi
derant. Cauſa uõ rerum nouarum genuenſi
buſ fuit q̃ cum aragonum regez non procul
Gaeta nauali prelio ſuperatum cum duobuſ
fratribuſ ac magna procerum multitudine
. cepiſſet dux mediolanenſis cum regem fre
. qz mediolanum traductuſ et humaniſſime
ſuſcepit et liberaliſſime dimiſit. Mirabili
certe magnificencia fretuſ induob, ſimul
regibuſ ac tot procerubuſ liberandiſ. Sed ea
liberalitaſ amictendi genuaz cauſa fuit
G enuenſes enim uſqz adeo indigne tulerunt
regem ſibi immunaz abſqz ullo ſui reſpectu
eſſe dimiſſum ut mediolanenſi ingo repul
ſo mliberatoz ſe uendicarent. florentinuõ

et annona ꝑmuꝫ et mox auxilijſ militu
coſ uuuauunt. ſechoc ipſuꝫ fuit tempuſ Ba
ſilica florentina ab Eugenio papa ſolẽnit
dedicata fuit. Cuuus rei causa ponſ ligne
us incredibili celeritate ac mirabili opere edi
ficatuſ eſt. Ab Eccłia predicatoruꝫ ú ponti
fex habitabat ad ipſaꝫ Baſilicaꝫ que erat
dedicanda. Iſ uõ ponſ nonſoluꝫ ad magnu
ficentiaꝫ pertinuit uerum etiaꝫ ad neceſ
ſitatẽꝫ. Tantuſ eim in ipſa dedicatione
concurſuſ hominuꝫ fuit ex agro ac finiti
miſ oppidiſ ex ipſa multitudine vrbana
ut complerentur omneſ adituſ omneſqꝫ
uie / nec ponti fex cuꝫ ſuiſ cardinalibuſ et
prelatiſ tranſire umq̃ ꝓcuinia turba ꝓ
tuiſſet niſi ponſ adhoc ipſuꝫ ſupermicetuſ
uiaꝫ eiſ prebuiſſet. Incepit aũt ſi ponſ apõ
te ipſa Eccłie predicatoruꝫ inde nouaꝫ pla
teaꝫ ſecans uſqꝫ ad caput uie que duat ad
Eccłiam ſancte marie maioris perqꝫ ipſaꝫ
uiaꝫ ubiqꝫ continuato ponte uſqꝫ ad templi
baptiſte proximaꝫqꝫ ſubinde Baſilicaꝫ per
uenit. Erat uõ Latitudo pontiſ cuiuſlibet
choroꝫ quatuor pedeſqꝫ lignei tranſuerſa

ſubſtentabant trigna. Super hiſ uō tabula
ta erant. Alteribuſ uō colūne paribuſ inter
ſe diſtantes ſpatijſ inſurgebant maltitudine
Brachiorūz ſeptē Hc ad pauimenta trigna
ifixe alyſ uerſus exilioribuſ tignis mō̄ma
altitudine unabantur. Super hiſ uela erāt
quibuſ ponſ tegebatur uniuerſus / Cuz pa pilli
onibuſ utrinqz pendentibuſ / pauimentuz uī
ſus abutroqz latere uſqz ad zonaz hominiſ
auleū erat munitus. Pechic pontz maxiſ
pontifex magna et iſ pompa magnoqz orna
tu omniūz Cardinaliū prelatorūz qz multi
tudine ad Basilicaz peruenit ſpectante popu
lo de mirifico loco et tantiz pontifi ornatuz
ac tam uenerabilez pompaz admirantia intu
entē. Haud multo poſt dedicationez hāc
Eugenius Bononiā ſe trāſtulit. receptuz
pudez ea ciuitate / poſt mediolanenſiſ con
ſecrationez Luca deinde obſeſſa eſt aflo
rentinis ex cuius modi cauſa Venerant
magnuz Lucenſez per magne equitūz copie
philippi mediolanenſis ducebat aūt eaſ
copiaſ pictauinuſ petebatqz aflorentinis ut
patute ſibi tranſire inſerenſiuz fines liceret

Florentini autē suspicantes fraudez aliquaz sub
esse transitum negauerunt ac ne forte uitrā
siue adoueretur franasca ultrā cteruer uo
catuz. Erat enim uenetoruz florentinoruzqz
duxe uenientibus oppositurum. Initiuz hyemis
erat cuz hec facta sunt. Stabiaz est perui
uetsaz hyemez ambigua pace cum anostris fi
nes agru florentini pisaniqz defenderentur
ab hostibz uō Circaim ea loca desidentibus su
spitones magisqz apertum inferretur-bellum
S ere-zanam tamen et alia quedaz lucensis
agri castella pecam hyemez ceperunt-ho
stes et duo paua loca in agro pisano adeō
muz occupauerunt. Transacta demuz hye
me nostros maiori apparatu pisis egressos
non expectauerunt hostes. Erant enim afflic
ti longa hyemis mitia sed trās appenninū
abeuntes mgalluz se receperunt. Nostriuō
receptis omibus castellis pmo amissis quā
do quidez matrua de erat belli lucensem in
uadere constituerunt Eis fiorentinsentes qz
hostibus auxilia prestitissent qz qz eos cōmea
tu ceteruisqz rebus quē adiuuz sunt-belli
substentassent. Itaqz contra lucenses uersis

signis munita frumenti eorum castella ceperunt
et lucas ipsas obsederunt ut paua admodum
uel nulla spes euasionis superesse uideretur
Mas hostium copie persuperuenerez hyemis dum⁹
magno lucrensi cõmorate omie qđ frumẽ
tum eius urbis consumpserant. Vnde mẽsẽm
constructa cunctis fumenta defectu pecunie
uidebantur. Nutriebat tamen eorum spes Ni
colaus pecuniosus qui se uenturum ad obsi
dionem soluendam minitabatur. et apparat
quosdam ad obstentationem fingebat: Cetrum
Soterij et genuensem nuper insonuerant rumpi
Ab alia uocantes bis aut ter obsidionem mutu
uspreuit Cui alias pontremulus alias contra
patmas dux et copie traducerentur id flo
rentinis perindigne ferebant. Atqui ita alie
nationes quedam animorum exorte sunt flo
rentinos inter et uenetos. Jactabantqꝫ per
multi uenetis non placere ut lucani in flore
tini populi deuenirent potestatem. Easuspitio
paulatim sub cresceris diuidende societatis ci
uut presertim poscꝫ dum copiarum transitu
paduz denegata penitus stipendia
fuerunt auenetis. Time cũm qđ defluente

sotietatis fide. Franciscus sforcia de re conciliatione cum mediolanesi agitare cepit. Florentini aut quo se uertterent nesciebant. Venetiani enim primum cum magnus copijs per flaminiaz usqz ad forum populi qđ inde mediterraneas transiturus. Veneti aut spectatores sedebant otiosi. Oratores nũ uenetias missi non audiebantur. Ita cogente necessitate florentini reconciliationez secuti sunt etiaz Lucensibus pax ea conditione recepta ut obsidio Lucę soluerętur. Castilla uõ quę ceperat florentinus retineret. His peractis primus status retro conuersus forumliuij et imolaz et Bononiaz occupauit. Inde mutuo transitus omnes belli dadei quas florentinus inferre parauerat contra illos exaut multas oppidis uenetorum captis Tandez Brixiaz obsedit atqz ita oppugnauit ut menia urbis crebro tormentorum pulsu quibus dez Loas euertterentur. Hec omnia mirabili celeritate primus efficerat. Proxima deinde hyeme Eugenius papa florentiaz rediit adducens secum imperatorez Grecorum. Quibus deinceps altius resumpto principio est nobis dicendum

Eugenius cũ tũ florentia bononiaz se con
tulisset de unione grecorũz agitare cepit.
Mota pius huiusmodi mentio fuerat in conciliũ
Basiliensi. Deinde ab Eugenio rapta pro
curatio est quo basiliensis concilij auctori
tatem minueret. Itaq; Greci prius auctoritate concilij permoti cũz adeũz uenisse
ait in quo papa et conciliũ foret sponde
ret indicto a pontifice apud ferrariaz altero
concilio cum illuc pontifex quoq; accessisset
grecos eo pertraxit. Venerant eiz iam uene
tias greci qui etsi abinitio ambigua strauerant
pp basiliensiũ pontificiq; discordias preter
eorũz spez apud nos reperiri tamen uiaz põ
tificias ad exmũz secuti ferrariaz se ad pontifi
cez contulere. Aliquot mensibus negotiũ
unionis ferrarie agitatũ cũz esset supue
niente morboz pestis Greci una cum
pontifice florentiaz se transtulere. Receptiq; benigne post aliquot mensez florẽ
tiam uenerant supra quingentos. Inhis
uõ imperator et fr̃ eius germanus et pat̃
archa cõstantinopolitanus cum multis ar
chiepiscopis et prelatis multisq; alijs

vatoꝛe procꝛes ſeculaꝛesq3 inſignes uiu aclitte
ꝛauiz non ſaꝛauiz modo/ uetuiz etiaz gentiliu
bene peritꝰ. Florentie duz eſſent gꝛeti ze integ
gꝛatio fedeꝛuſ nouiteꝛ facti eſt inteꝛ flozen
tinoſ et uenetoſ. Primꝰ eim poſt buxia
oppugnataz. Tꝛanſgꝛeſſuſ adꝫ eliz fluuiu
Circa uetonaz et uicentiaz teꝛꝛibiliſ immi
nebat. Capto lignaco ac ceteꝛuſ fꝛeme oib⁹
illaꝛuz paꝛtiuz oppidiſ nullu3 ꝛemediuz fo
ꝛe uidebatuꝛ quin patauiuz uſq3 cuncta pꝛ
uaderet. Hec pꝛecipua uenetoſ peꝛmouit
ad flozentinoꝛuz ſocietatez quam paulo anteꝛ
ſpꝛeuerant ꝛepetendaz. flozentini q3 ꝺ nio
muti inſocietatez ꝛedieꝛunt exiſtimanteſ
ſe ꝺdecꝰ fozent uenetoꝛuz opeſ nequaq3 ad
ſe uictoꝛez tꝫpꝛatiuz. Ita conuictio zuꝛ
ſuſ fit inteꝛ uenetoſ ac flozentinoſ. Fꝛanciſ
cuſq3 ſfoꝛtia ꝺux cuz magnis copijſ opꝛa
flozentinoꝛuz inuenetoſ tꝛanſgꝛeſſuſ cuꝛſuz
uictoꝛiaꝛuz hoſtiluz ommo ꝛepꝛeſſit ꝛeꝛuz
q3 copiaſ omneſ tꝛaſ atheſiz expulit. Scauta
de inde pe3 multa ac pꝛeꝺaꝛa et cꝛuꝛi be
naciz Laciz et cꝛuꝛia uicꝛone ꝛecuꝑatoꝛez
que paꝛticulaꝛiteꝛ ꝛefeꝛꝛe contꝛa pꝛopoſitiz

esset nostruz cum summaz reuz notemus nó
hystoruz describamus. Perhoc ipsum tem
pus abasilica nuncabatur conaluz qđ ibi di
uinus fuerat. priuato Eugenio alterum pon
tificz creauisse. Amadeum sabaudie ducz A
Sed admirabile cunctis uidebatur tanti fasti
gii principez dubio papatu se oneraze uoluisse
Cuz etiaz certus papatus magna seruitus sit
existimanda. Hos que sequentur uidebimus
Cum per etruriaz quies esset. abdlo. omnisq;
hominuz. cura ingalliaz esset conuersa. Nico
Laus piccinnus in medio feruore gallici belli
Relicta gallia magnas suoruz copias in etruriaz
rapuit. Cuzq; transmisso appénini iugo
in agrum mugellanuz descendisset magnuz
terroreż intulit urbi. Agmina suoruz latro
cinantuz uiu usq; prope ad conspectuz urbis
discurrebant. feda trepidatione et fuga ci
uium urbez omnia complebantur. Intra urbez
uó magne suspitiones erant tum q; infima
plebs carestie annone premebatur. tum etiaz
q; presenti rei publice statu non omnes pariter
cuncti gaudebant. Erat uó tota urbs plena
coloneuz ac agricolaruz cum coniugibus et

liberis ac rapta exhostibus supellectile fugien
tiuz bouesqz et pecora/uias omis urbis com
pleuerant. Inhoc ergo tumultu deam uir
utrum creatis suz ad cuzaz belli gerendi.
¶ essezaz eim superiori estate eumdez magistra
tuz per id tempus quo recognitio facta est.
inter florentinos et uenetos/Sed nuc premi
te Cuuitate maximo discrimine obrepenti
nuz hostiuz aduentuz. Rursus decreto popu
li florentini deam uir creatus fui/cum pre
stantissimis quibusdaz uiris. Heqz eim tunc
imineus periculuz Medioacis hominis depo
scebat sed qui tantiuzuz rerum molez perferre
animo et gubernare consilio y doneri essent
¶ roptrea dedita opera est ut q̃ fieri posset op
timi sumerentur. Hostes cuz aliquot dies
circa policianuz stetissent tandez ex mugella
no in casentinatez transierunt. Quod q dez
eoruz factuz mentes nostras ualde sublleua
uit. Formidabamus eim ne per montanam
fluuium ductis copys inter pratum et flo
rentiaz descenderent ubi et commeatum
habere potuissent et impedire trãsmissionez
frumenti quo apisis atqz empolio florentiaz

uchebatur. Haz ad cetera qb⁹ pericula frumenti
indigentia peric̃l tempus acciderat. Pictauin⁹
igitur siue non intellexerit siue non ausus
fuerit hac oportunitate relicta intrasentinati
duxit loca montana et saltuosa et remoto
za aburbe qua quidez mire securus est utpu
tant consiliuz et suasionez francasci comitis
puppij et secreto illuz uocãtis. Vbi ergo in
casentinantez peruenit ꝟ ibienaz et rome
naz cepit et francascus comes cum puppio
ceterusq; castellus suus ad euz defrat cõmea
tumq; adiuit. Inde ad castelluz sanctn̄i ꝯ
lai positis castris mense fere integro circa illu
d desedit. Postq̃uõ id q̃⁹ susceptu ad rassinaz
constitit. Hoc perhoc tempus castelluz san
cti nicolai paulo ante amissuz recapinuit que
quidez aduersauoruz meritis plurimuz fregit
Munitissimuz eiz castelluz qd̃ ipsi tormentis
et machinis uix uno mense integro expugna
runt recuperatuz anobis intra pauos dies ob
stupefactbant. Jaz q; exhinc nostri meliori
spe illi deteriore cẽ ceperit. Inter hec flo
rentinus auxilia superuenerũt ex gallia
equites ad septingentos ex agro piceno totidẽ

quos ducebat Michelectus, ex flammmina. p.
vt iam prius. .v. p. Vrsinus cum aliqua manu redierat
P editer uō conduxerat cuntis supra quatuor
milia. Expectabantur preta eugtruj copie
erant uō he supra duo milia equituz que cuz
Cista Aretuz se nostris conunxisset ualida
ac resistere parat ad anglaz oppiduz duxerut
H az pimmus suscepta indedutonez rassena
ad burguz duxerat. straq illis in loas nostre
copie hostibus oppositr constitrze. non pro
sequar singulos actus nam id quidez ut sepi⁹
iaz dixiz⁹ hystoze foret. pimmus burgum
tenebat inde tifirnuz occupare tentauit mox
perusiaz adijt eazq; udez celeuter insuos
fauorez conuertat. postea cortonaz per pro
ditionez capere nixus est. Hec omnia admo
duz aduerter fecat unde ad nios reuersus ti
firnuz et burguz cum exercitu constitat. Hostri
Hostiuz presentiaz ueriti castra que prius erat
longius ad ipsa anglarus menia conuixerut
E a significatio timorus audaciaz pimmi ad
auxit. straq non multis post hec diebus re
pente supuenies totis copijs nios inuasit.
D ue ves admoduz nios uuabant. Vna q; sb

ipso oppido preduz cõmictebatur loco petromo
do sibi hostibus aduerso. Altera qꝫ hostes ex
castris armata uenientes permaximos calo
res ipi et equi defessi preduz inibant nostri
recentes et tunc primuz suiptis armis equisq;
preliabantur. itaqꝫ tandez superatus priminin
omnes fere copias ámisit ipe inx et ainxie ad
burguz se cum pauas recepit uexilla omnia
et atus hostiuz a nostris capta, et florentiaz re
lata preterea tentoria omnia que circunt
in hostiuz castris nil cepere. Ex equitibus
amit hostiuz pauca admoduz euaserunt. cap
ti sunt etiaz exburgensibus supra mille du
centos qui fiduciaz primum secuti quez uic
torez fere haud dubie credebant populatu
rz exierant in nostros Sed qui alios capere
speiabant ipsi capti sunt. Demiqꝫ hec m
maxima fuit uictoria finem bello imposituza
si nostri sequi eaz uoluissent. Sed nec dux
unus cui omnes parerent nec milituz cunc
touz idez animus. Itaqꝫ ad burguz duarc
et primum circumsedere differentes spa
tiuz abeundi illi dederunt. Tertia demuz
post pugnaz die profecti cuz ille iam abiisset

Ad.

adburgum duxere. Burguz q3 ipſuz et mon
ſpherchuz et ualiallaz mdeditonez cepeunt
uut aũt hec uictoria apud Anglar oppiduz
parta testro. kl'. mili quadragesimo anno
ſupra mille quadringentos. Post hec nos eaz
aliqua milituz manu Bibenaz et Romenam
ac cetera ꝑuis amiſſa fidelit recuperauimus. Caſtella uõ que comituz fuerant cete
raſq3 arcs per caſentinatz obſideri fecz
Maximuz tamen Cisa puppiuz fuit certa
men. Oppiduz eim nobile natura manuq3
munitaz et defenſoribus plenuz haud facile expugnabatur niſi defectus rei frumentaꝛ
ue nos adiuuiſſet. Puppienſes eim uidentes
domino frumentuz omne uetuſ piarum et
ſuis tradidezant. Houa aũt frumenta per bel
luz et obſidionez colligere non potuerant
ta defiaente ſpe puppiuz dedidit Leonnũ
cum mignatuo cuz Vapifolle et prato uec
teri cetruſq3 oniby caſtellis que comituz
fuerant, impoſitaz noſtraz uenerunt.
Totuz deniq3 caſentinuz q3 ꝑuis nũq3 fue
rat imperio florentini populi immagiſtra
tu nro ſubiecimuſ. Ita extu-bulentiſſima

Victoria florentini populi
contra pisanum ꝑ mediolan

Puppium nobile oppidum
appellat.

Vattifolle.
Prativetus.

Ad.

tem pestate qua creati fueramus rel prospe
re letetq; sunt ad extremuz sceatc cum in
gentu gloriá et exaltatione cuuctaq;

.finis.

LEONARDI ARETINI VTEM
PORIBVS suis SVMMARIVM.

ARGVMENTVM

ANte cetera notate lasciue flagitia omne genus hominuz ad libidines cohortabatur non soluz priuatim uerum etiam publice. Quin et matronas romanas per edicta sua ordro ad meretriciam inuitauit. Collectisq; egregiis atq; aliis prestanti forma mulieribus lupanaria in urbe cōplenit salariaq; & publico ordinauit. Extat eius oratio ad meretrices habita i qua commilitones illas appellat. quodnō an seruo illa fecerit incertum est. Nam aiz puelle rem prosesse paruz impigre sibi uiderentur propriis artis muneia obire uocatas uniuersas in cōtionem confirmandi et cohortandi causa sic eas allocutus est.

ORATIO HELIOGABALI AD MERETRICES.

INCREDIBILIS ME LIBIDO
habet cõmilitones et uehementem
inme ardorez conatum sentio cum
multitudine uestra circumspectuz me un
diqz stipatuz q̃ conspicio. Quippe qui una
uel alteraz uestruz intrare calere soleam
qualz nuc eum tot libros flagrantes ac mein
cõplexum prouocantes oculos tot procaces
multas tot nuda pectora ac se ultro exhibẽ
tes papillas cano cupiditatis flammas in me
ardere existimatis. Sed continebo ipse me pa
rumper et contra meaz consuetudinem fre
num cupiditati mee dum uobis pauca loquor
i ponam. Erit aut mea oratio uobis ut opi
nor non ingrata nec aliena aduscaplina ue
stra. Atqz ante omnia admonitio nulli esse
debet suos nomine cõmilitones appello
Nam militat profecto omnis amans et ha
bet cupido sua castra. Hec equidez captã
de apud uos gratie causa eo nomine utor
Alioquin modus ut plerisqz uestruz bene ex
perte sunt uos conciliari mihi solco Veruz
sic se res habet. Non ego inhoc glorioso exẽ

atu imperator sum sed miles, at si uera fate
ri uolumus gregarius miles. Non cum po
pulo. Re. hic ejs non est, sed cupidus
arma hic uideo non pila non gladios sed
aras et faces, nec uexilla rubra hic nisi
qd romanis signum pugne proponi con
sueuit sed comunis candidatus, his armis
non populi romani sed cupidus miles uti
solet, his ille puer signis castra declarat. y
f quo maxime audaciam cuis admiraui li
et. Cum in media roma in ciuitate omnium
urbe ipe uictor castra metatus est, in quis
la sanguine medio foro exercet in contemptu
auctoritatis senatus et indignationem omnis
ciuis notat. Cum utiq in hac urbe tantus in
ducat quantum libet, et cum inuicta mutus
meus uoluntasq moderetur, Statui uobis
in unum coactis publice referre quicquid
dem singule uestruz amicis reperiss audiuistis
z antea quidem satis cumulatos mecum
plissimis uerbis commendationem uestraz in
edicto meo comprehendisse. & quoniam hac
uestram artem egregiam preclaram loqu
pletem urbanam utilissimam etiaz rei pu et

maxime liberis hominibus dignam existima
bam non solum uos hortatus fui ad ipsius
altum atq; profectum uerum etiaz matro
nis romanis et maxime forma insignibus
persuadere mstitui · ut hinc gloriose arti
se traderent. Hec me tum admonentem &
non solum i punitatez uerum etiaz imuni
tatem salariaq; insuper ex publico erario
statuentem incassum monuisse uideor pa
rumq; meis conatibus tum profecisse. Haz
extanta multitudine romanarum matro
narum nulle obid magis meretriciaz pro
fesse sunt sed quodaz fatuo pudore ac de
generе timiditate ad ducte. Cum ze ueza
omnes meretricentur clancilum tamen pos
sus̄q; palaz id efficere nituntur. Et uosque
hanc professionez religionez profesae no
mina uria in matriculis scribenda publi
ce tradidistis nescio quo pacto tepsarcui
demum & parum alacrez operaz arti uestre
prestare. Cuz itaq; edictis meis parum pro
fecerint uanis assutibz agendum putaui ·
Vnde uos omnes monere hodie et exora
re placuit et uoluntatez meaz plenissime

ap'ze Sed antr q̄ aduos et cauſaz ueſtraz
actedaz caſtigemuſ fatuitatez matronaruz no
ſtraruz loquor deromaniſ ſoꝛiſq; et latiniſ
nominiſ que cum omneſ aupiant atq; id fac
tiunt profiteri tamen et nomina dare acp
dize in publicaz erubeſcant aquibuſ liben
ter petez quidtandez hoc ſit quodtanto
pere uerecantur. An fortaſſe meretriaj no
men eaſ mouet q̄d meredis meſt merito
et meretricia uidetur opera. Oetractent
hoc quantuz libet tamen utrinq; faciant et
ſiue domi ſe contineant ſiue in publico uerſe
ntur iaz antea meretricēſ ſunt. Hec equidē
uideo q̄ ſordiſ huic uerbo inſit. Nam et mi
litiſ q; merezi diciuſ et merita ſtipendia
et honorem et premia merezi et magna me
rita appellamuſ. Hec dubitanduz eſt quin
omneſ que aliquo modo merentur meretꝝ
ricēſ ſint nūcupande ſiquidez et illaſ que
aliquid inuenium inuentricēſ et que u
enunt uenetricēſ recte appellamuſ. Jam eo
dumtaxat differentia eſt ſinon mercede pe
cuniaria ſed libidine flāmaq; alecte ſui co
piam faciant. Q̄d iam antea ne quaq; fiet

edixi et uelut aduocatus fori pretoria sala
ria ꝯ republica dari consueuerunt nec adiᷓ
tulis recipere quicᷓ possunt ne qđ turpis
simus est alicui pp pecuniaꝫ negotiꝫ fa
ciant. sic ego omnibus meretriciaꝫ artem
professus salaria publica identideꝫ consti
tui ne pecunia aut mercede aliqua sed
gratuito ardore negotiꝫ facerem⁹. At no
men quideꝫ nontiment sed reꝫ ipsaꝫ. ⁊
Proh diꝫ hoc ne dodia et paulina time
ret. hoc etsonia et sempulia. hoc pompe
ia uel quinta uel optauia uel alie innu
merabiles huius urbis femine nobiles
ignobilesq; uidue mauult. Haꝫ siquis dili
genter perquirere uoluerit tot feminc lupa
naria in hac urbe sunt quot domus hoc
igitur pauescunt qđ iam pudeꝫ factitant
⁊ Nus istariuꝫ inceptasq; tolerabit. quisista
dicentes ferre potuit. Dies me certe defiᷓt
si pergam adulteroruꝫ nomina et stupa
ta in mensibus uobis narrare que mihi um
nota sunt. Sed nolo esse in singulis occupa
tus nolo huius uel illius matrone amores
conubitusq; referre. ⁊ uin etiaꝫ michi ci

uel mitto aduenas mitto adolescentes/ qbꝫ
℔ prestantiaꝫ forme et etatis flores nullus
mautile limen est clausus. At quis sexus
quis nullius/ quis ꝑgalo quis aquazus quis
pastor pezuocos iaꝫ transire potest, quem
mulieres uestre blandis familiarus non ap
prehenderint. Quod equidez laudo nec
gratus esse quicq̃ potest. Sed tamen que
ista fecerint qua ratione abhuuusmodi arte
se abhorrere fingunt aut formidare tam
possunt. Esset uō ut mihi quidez uide
tur longe tolerabilius si palaz et public
hoc agerent. Haꝫ mea quidez sententia
inter uos atq̃ illas tanta differentia q̃ta
inter milites et grassatores uultuꝫ q̃ belluꝫ
atq̃ latrociniuꝫ/ Vos palaz uiaꝫez proditi
Cōmunitus preluꝫ aperte signa preferri
et dassica. Illis uō cuꝫ non tantuꝫ sit ani
mi ut preliari aperte queant, clanculuꝫ
et sine signis latrocinantur, domiq̃ et pe
uuos latrocinia insidias tendunt inuisq̃
q̃ aggrediuntur q̃ uic intra limina q̃di
aut in patriis dumtaxat lazubus meretu
cauliocat/ Alibi uō non liocat, aut maiois

sit gloue infinibus suus predaz carpere q̃z in
alienis. Sed de mulieribus nisi ipse iudero
aliquando experiarq̃z profecto an minus
rome mihi liceat q̃ philosopho nescio an
i sua quadaz ciuitate quaz ipse sibi finxerat
licuerit. Et enim mihi cordi est cõmuto
nes q̃z neq̃ ante hoc meuz proposituz apr
ui et nũc uereor quomodo uos acceptu
ri sitis sed tamen dicaz q̃n mihi hic bellis
simus adhanc rez mittandaz uidetur loc
intanta uia frequentia. Est inq̃ mihi cõ
di legez ferre perquaz mulieres omnes fiãt
comunes. Et erit diis in mortalibus gloria
sa lex et maxime utilis ac fructuosa non so
lum ad augendaz et multiplicandaz ciui
tatez uiruz etiaz ad luxuz ac iocunditatez
Et enim q̃d mauis Lucuz ee potest q̃ pro
ullo dimisso, ac non demisso quidez sed
intermisso centuz milia accipere? Aut que
uoluptas maior q̃ nullis legibus astringi
sed uagari latissime et similez consenti
neuz q̃z suis moribus reperire? Iugia di
scordie et litez que crebra inter coniuges et
acerba ex diuersitate atq̃z dissimilitudine

morum uoluntatum q3 ortu solent omnio cessa
bunt. ſ Parcs atq3 similes q3tum libuerit sese
ultro comigent dissugent q3. Felix ciuitas
Obcata. Res. p. Ofortunati iuuenes fortuna
teq3 puelle q3to deorum beneficio in mea tem
pora uersati estis. Quanto preclarius nobis
cum agetur q3 cum illis actum fuit/ qui sub regu
Consulum q3 seueritate uixerunt. Illi duris
simis Legibus et omnia que cupiebant pro
hibentibus paruerunt. Vos quicquid placitu
fuerit oculis aut concupierit animus conti
nuo cum compotes fietis. Sed hec et plura/
alia dicentur ad populum cum huiusmodi le
gem promulgabo. Huic uo non tam propo
situm meum q3 estus quidam desiderium me tur
bauit ad ista pertingenda. Sed iam ceteris o
omissis aduos cómilitones omnis conuertа
tur oratio quam rogo atq3 obsecro ut cum pro
uestra causa dicto benuole susciatis. Et
rat uehementer iudicio meo cómilitones
siquis putat id tantum a nobis professionem
uestram postulare ut petentibus nostrum aut cò
cubitum non denegetis. Non enim hoc solum
ars ista efflagitat nec dux ipse cui militatis

Cupido hoc omentus est. nec pchunc modum
satisficu sibi putat. Non audaas nec generosi
imperatoris est expectare impetus hostis sedi
ferre/ Vos obuiaz procedatis oportet. Vos obuiá
procedatis oportet/ Vos obuiaz procedatis opor
tet nes aliene pudiatié castra inuadere ac o
mni arte omniqz apparatu oppugnare debetis
Vos longe uagaz astatomiá et predaz solici
te perquirere/ nec tantuz compellare uxoz sed
etiam compellere sed ubi ac si opus sit uiolen
tiaz afferre. Magne quidez ille crebre sunt
blandimenta et artes sed ubi non suffragant
etiam manus iniacende sunt uxi. et qua
si manu prá trahendi. He sunt partes uire
hoc militie munus hec professio ipsa nuo
bis efflagitat naz ut arbitriú et deliberatio
nis nre dubitatio est an aztz uel fortitudinez
ꝑ pum. sumamus sic ubi susceperis nulla
excusatio e' potest sine diligenter aut frigide
illaz exequaris. Holle eim non ideo mur
id qd' professi sumus et in quo pessimus
sed qd' turpissimuz est nesire et infirmoris
ingenij ac roboris esse/ unde bom et mali se
cundiz artez ipsaz nominamur. Malus aq'

ola qui parum frugaliter agricultura exer
cet. Malus aut miles qui pigra alacrq ope
ra rei militari prebet. Bonus gladiatō
qui frequenter et prompte in arena decer
tat. Vos ergo cōmilitones multis ut nemo
lus mereamur appellari merito possitis. /
Absit hoc a fortuna uīa cōmilitones et qui
ad modum mie magnis uocibus prompti
sime se damatis sic eras rebus ipsis hanc
ignominiaq auobis repellant. Sed cum
multa sunt que mercenariq frugalitatiq
impedire queant et laudi ac nomini of
ferre duo tamen uelut capita et funda
menta malorum omnium auobis diligen
tissime fugienda ce censeo et omi zano
re prouidendum ut frigiditatiq excordiq
et pudoreq ex membris mis penitus exci
piat. Hec enim duo tuq ipsi deo cuncto
ductu auspicioq militaris maxime omni
um inimica sunt tuq pectora ipsa valde in
cepta. Quid enim in cpnus esse potest q̄ in
medijs flamis algere aut qui zudicado hus
q̄ aq pudicitiaq non abhorreat modo sed bene
atq grauiter utraq planta calcauerit pudo

rez tamen ſtultiſſime zetinere. Frigidus miles ſecaiduz cupidinis legeſ capite plecti debet.
Vrecaunduſ auit ignominie cauſe remicti. et merito quidez. Alteruz cupido magiſtriſ ſuuſ exploratorez putauit eſſe non militez. Alteruz arma quibuſ congredi et aduerſarium ſuperare poſſit non habere. Itaq non immerito ignominie penaz reportat. Quodnaz maliz eſt iſte impudiatſ pudor. Aut quid ſibi uult iſta puellaruſ uerecundia. Omniſ pudor nihil aliud eſt q̄ timiditaſ et ſui ipſiuſ diffidentia. Generoſi animi eſt cupiditatez ſuaz omnio explere ac duz id facit opinionez hominuz prohibeo putare. Delectauit me nuper ſtantez procedentem puluiſ mulier quedaz uir exatuſ non etate ſed uſu exercitationeq uetzana. Cumado leſantem permeduz foruz tranſeuntez aduertiſſent diſabiata fuit. Dñi boni q̄ lenitre in foro q̄tum riſuſ abomnibuſ exortuſ eſt. Repugnabat ſtultuſ adoleſcens rubore perfuſus At illa audax nihil uerita quaſi uictrix exultanſ diſabiabatur mozdenſ etaz non nuiq̄. Aqua aim petierit quid ita faciret

nihil aliud respondit q̃ illuꝫ amare. Preda
za me herde uox et plusq̃ iustissima allega
et procul dubio ueza Libertas que non Legib
paret nec appetitui imperat sed nature ob
temperat eaꝫq; ut optimaꝫ sequitur duaꝫ
nuidisse mihi uidentur Leguꝫ latores felici
tati plebis Cum prediras uoluptates in qui
bus beatitudo uite consistit. persuas Leges
prohibuerunt omnia dura iubentes omnia
dulcia uetantes. Veruꝫ hanc duritez et
asperitatꝫ Leguꝫ nec Lenitatis erit emen
dare quid mihi ut supra dixi cordi est
Vos autem interea hortor ut exempla uetera
nazuꝫ uobis ante oculos proponatis nec solus
impudentie ueruꝫ etiaꝫ ceteraruꝫ rerum que
ad meretriciaꝫ pertinet. Hullus ferme eaꝫ
gestus si quis diligenter inspiciat artificio
caret non uox non manus non oculus nō
superciliuꝫ non labia non lingua non genu
non pes non tibia inest unq̃ inuenitur. /
Inquorum imitationez uos diligentissime
tradere debetis et enixissime conari ut
pares ac similes illis effeminimi. Haꝫ si
dura et laboriosa esset illa ad quorum

ſtuduꝫ uoſ cohortor tamen pro adipiſcenda
artiſ ueſtre laude eſſet uobiſ omn conatu
imiſſ elaborandu. Cuꝫ autꝫ non modo
facilia ſint ueruꝫ etiaꝫ dulcia ac uoluptu
oſa. Quenam uoſ excuſatio tutaꝫ poteſt
quominuſ adſuꝰmuꝫ graduꝫ cuiuſdez artiſ
aſſidua exercitatione contendatiſ. Accedit
qđ' amplexuſ et basia cetteraqꝫ perfecte li
bidiniſ opera que duuſ legibuſ antea cohez
cebantur non ſoluꝫ permiſſorez nuc habent
uerꝫ ictaꝫ fautorez atqꝫ ſuaſorez qualez u
detiſ. Ego nāqꝫ in hoc dignitatiſ gradu cō
ſtitutuſ omnia uobiſ concedo omniá per
mitto omnia uobiſ licere uolo excipiens y
nihil nec locuꝫ nec tempuſ nec perſonaꝫ.
Quare extremum precor cōmilitones et a
lacritez ac prompte operi uō incūbite. y
Hec expectate ut petamini ſed uoſ ultro
offerte, ac poſt poſito omī fatuo ac degene
ri pudori per uicoſ per plateaſ perforа
per campoſ per theatra per ipſa denꝫ in
mortaliuꝫ deoruꝫ templa diſcurrite capi
te zapite ſeduate omi tempore omē ge
nuſ hominuꝫ omniſ quidez etatiſ ſed pre

apud adolescentes. Etiam ad augustales
munificentiaz actinet ut insanguinolenta
martis militia Coronę muralesq; uallaresq;
Ciuicę/ rostrateq; fortibus uiris proposite
sunt sic ut quoq; uestriz Egregia Lasciuę
opera edidcut inhac cupidinis militia dona
magnifica reportabit. Finis;

Leonardus aretinus re
candi ingenij causa
ludens ridensq; dic
tauit. Vnde Seni
ores rogat ne le
gant urbanio
res ne offe
rant. Deo
gratias.

f4.
11/22
3960

Wta

87